

náš vidiek

1-2/2012

štvrtročník
ročník IX.

časopis Vidieckeho parlamentu na Slovensku

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

- **Pozvánka na VII. Fórum VIPA**
- **Vyhlásenie Líderky roka 2012**
- **Novot'ská hrudka 2012**

a mnoho iného o aktivitách a vyhlídkach nášho vidieka

Obsah

- 4 10. ročník Hontianskeho veselia
- 5 Exkurzia na farme
- 6 Vandrovalo vajce – vyhodnotenie
- 7 Návšteva z Bosny a Hercegoviny
- 8 Nové možnosti spolupráce v osi LEADER
- 9 Výstava na Letisku Sliač
- 10 Odporúčania novej vláde
- 11 Stretnutie s ministrom pôdohospodárstva
- 13 Život drobnochovateľa kôz na Slovensku a jeho možnosti
- 16 Z histórie salašníctva na Liptove v časoch poddanstva
- 19 Chýba iniciatíva mladých?
- 20 Nečakaj a využij svoju príležitosť!
- 21 LEADER ako nástroj miestneho rozvoja
- 26 Deti v záhradnom centre
- 26 Na staré kolená...
- 28 Green Mountain – Model trvaloudržateľného rozvoja horských oblastí
- 30 Novotská Hrudka 2012 – jarmok syrov v Novoti
- 34 Výročná členská schôdza OZ VIPA SK
- 35 Projekt VIKOS
- 39 Úspech slovenských škôl v medzinárodnej súťaži ACES
- 41 Nesпамätáme sa konečne ani v oblasti chovu kôz?
- 44 Pozvánka na VII. zasadnutie Fóra VIPA
- 48 Líderka roka 2012 – vyhlásenie súťaže
- 49 Rodová rovnosť v rámci rómskej komunity
- 51 Sirupy
- 55 Plán činnosti OZ VIPA SK na rok 2012

náš vidiek

Vydavateľ:

Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku

Vychádza pre vnútornú potrebu
organizácie

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:

30. augusta 2012

Redakcia:

Mária Behanovská

Grafická úprava a ilustrácie:

Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:

Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Neprešlo jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane:

Nad Ponikami; Pavol Borodovčák

Foto na druhej strane:

Z letnej lúky; Pavol Borodovčák

Foto na zadnej strane obálky:

Krajina s Mičinským kaštieľom;
Pavol Borodovčák

**VIDIECKY
PARLAMENT
NA SLOVENSKU**

Kontakt:

Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 20 22
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
www.vipa.sk

Rok 2012 je Európskym rokom aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami.

A zdá sa mi, že aktívne starnutie ani nestihneme vnímať v stresoch, ktoré sa stále stupňujú. Je dobré, že si v tomto roku budeme všímať aj staršiu generáciu, možno vo veľa prípadoch už odloženú. Nemôžem zabudnúť na výrok vtedy ešte mladého muža, ktorý svojmu staršiemu kolegovi s výsmechom povedal: "Čo tu zavadziaš, Ty už choď nacvičovať skok do truhly."

Ťažko povedať čo nás ešte v tomto roku čaká. Máme za sebou voľby, predvolebné boje politikov, z ktorých už mnohí zabudli na česťnosť, zabudli čo je to etika, zabudli načo vlastne išli do politiky. Len bojujú medzi sebou a dokazujú si kto je kto. Mali sme si vôbec z koho vybrať? Budeme stále iba voliť to menšie zlo?

Čo ďalej čaká Vidiecky parlament na Slovensku?

Dokončiť začaté projekty, sledovať výzvy, podávať projekty, začať komunikovať s novou vládou, plniť závery VI. Fóra z Košíc. Ďalej ostať nezávislou celoslovenskou organizáciou.

Najdôležitejšie akcie a aktivity v roku 2012. 2.ročník súťaže Vandrovalo vajce... V tomto roku bol v obci Poniky. Deň vidieka v Národnej rade, usporiadame až na jeseň, lebo voľby...

Dva roky utiekli veľmi rýchlo a je tu čas zorganizovať VII. Fórum Vidieckeho parlamentu. Bude v území žilinského kraja. Budeme pozývať aj našich partnerov. Fórum organizujeme už tradične pod záštitou pána prezidenta SR.

Pokračujeme v súťaži Vidiecka žena roka – Líderka 2012. V tomto roku aj s kategóriou žena seniorka. Vidiecke ženy sú kategória, ktorej sa v spoločnosti venuje nedostatočná pozornosť a pritom tieto ženy predstavujú obrovské bohatstvo. Nielen zachovávajú kultúru a tradície, ale majú obrovský potenciál v boji proti chudobe. V európskom parlamente sa venuje chudobe pani europoslankyňa Anna Záborská od jej zvolenia v roku 2004. Jej prvá správa vo výbore pre práva žien bola práve na túto tému.

Mária Behanovská
predsedníčka

10. ročník Hontianskeho veselí

27. januára 2012 sme sa stretli už 10. krát na Hontianskom veselí v regióne Hont. Účastníci sa zoznámili so zvykmi a tradíciami obce Ladzany. Prišli stáli účastníci, ale aj mnoho nových, aby sa zabavili, zaspomínali na začiatky tohto podujatia. Človek má ostať človekom a ctiť si svoju históriu.

Pri stoloch i na parkete vládla dobrá nálada.

Vystúpenie miestnej folklórnej skupiny.

Na putovnom plátne pribudol názov obce – usporiadateľa 10. ročníka.

Exkurzia na farme

SPU v Nitre požiadala Vidiecky parlament na Slovensku o odborné a organizačné zabezpečenie exkurzie v rámci projektu **Erasmus Intenzívny Program – Poľnohospodárske poradenstvo v krajinách EU**.

Program pre študentov pôvodne naplánovaný sa nedal realizovať, pretože sneh a extrémne mínusové teploty nám nedovolili byť dlho vonku a dostupnosť našich zariadení je v zime temer nemožná. No i napriek tomu si študenti vypočuli prezentáciu aktivít Vidieckeho parlamentu na Slovensku. 3. februára 2012 sme spolu navštívili rodinnú farmu u Roziakov vo Zvolene.

Študentov zaujala práca a rozprávanie pani Janky Roziakovej o ceste k rozhodnutiu začať hospodáriť.

Študenti si so záujmom obzreli rodinnú farmu.

Komu nebola až taká zima, mohol sa povoziť aj v sedle koníka.

Pri pohostení, pri ktorom nechýbali ani domáce produkty, si študenti vypočuli rozprávanie pani Roziakovej o ceste k samostatnému hospodáreniu.

Ľudmila Bátorová, Mária Behanovská

Vandrovalo vajce – vyhodnotenie

15. marca 2012 sa v Ponikách pod záštitou predsedu BBSK Vladimíra Maňku uskutočnil 2. ročník súťaže Vandrovalo vajce, ktorí zorganizovali Občianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku a Obec Poniky. Dobrý nápad sa ujal, súťaž spojená s výstavou, konferenciou a prezentáciou obce pokračovala v putovaní po Slovensku.

Ľudmila Bátorová pri súťažných exponátoch.

Návštevníci podujatia si mohli zároveň prezrieť výstavu zbierky kraslíc Ľudmily Bátorovej – výrobyne kraslíc, víťazky medzinárodného salónu kraslíc v Ríme. Výstava bola v Ponickom dome v obci Poniky, okres Banská Bystrica 15. marca 2012 a 17. apríla 2012.

Tvorivé dielne – zdobenie kraslíc – prebiehali 15. marca a tiež v sobotu 17. marca 2012 v Kultúrnom dome v obci Poniky od 10:00 do 16:00 hod.

Krasličiarke mali ťažké rozhodovanie. Akurát v čase predveľkonočnom, keď kraslice idú na dračku. Poslať len tak, darovať do súťaže alebo ísť na jarmoky a predať. Tí čo poslali neolutovali, tí váhavejší môžu do roka porozmýšľať.

Vyhodnotenie súťaže

Garant podujatia Ľudmila Bátorová – výrobyňa kraslíc – a odborný poradca

Mária Behanovská, predsedkyňa VIPA SK po spočítaní hlasovacích lístkov vyhodnotili súťaž nasledovne:

Prvé miesto s počtom hlasov 13 získala **Jana Popovičová** z Banskej Bystrice za kraslice maľované tušom. **Druhé miesto** s počtom hlasov 12 získala **Soňa Košarová** z Trebišova za tradičnú techniku olepovania vajíčka bylinami a farbenými. **Tretie miesto** s počtom hlasov 12 získala **Jana Slošiarová** z Kanianky za vyškrabované kraslice. Všetky ako ocenenie dostali anjela z keramiky.

Cenu garanta výstavy Ľudmily Bátorovej – kazetu kraslíc získala **Jana Schvarcbacherová** z Hornej Lehoty s počtom hlasov 12, nakoľko táto technika nie je tradičná, ale dostala vysoký počet hlasov, a tiež **Útulok z Kremnice** za počet hlasov 9.

Podakovanie patrí všetkým, ktorí priložili ruku k dielu.

Návštevníci sledujú sprievodné prezentácie.

Mária Behanovská

Návšteva z Bosny a Hercegoviny

Návšteva z Bosny a Hercegoviny sa stretla s predsedníčkou Vidieckeho parlamentu na Slovensku

V rámci oficiálnej návštevy podporenej vládou Slovenskej republiky z oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid na ministerstve zahraničných vecí a ministerstve pôdohospodárstva a Rozvoja vidieka zavítali 19. marca 2012 štyria hostia z ministerstiev z Bosny a Hercegoviny na pracovné stretnutie s predsedníčkou Vidieckeho parlamentu na tému slovenský farmári pred vstupom a po vstupe do EU.

Mária Behanovská pozvala delegáciu priamo na Farmu Roziakovcov, aby tak priamo v praxi videli prácu a výsledky práce klasickej rodinnej farmy na Slovensku.

Pracovné stretnutie prebiehalo v príjemnej domácej atmosfére na farme Roziakovcov.

Nové možnosti spolupráce v osi LEADER

Národné lesnícke centrum a Vidiecky parlament na Slovensku v spolupráci s Mendelovou univerzitou v Brne a fínskou Univerzitou aplikovaných vied v Oulu usporiadali 21. marca 2012 v priestoroch Národného lesníckeho centra vo Zvolene seminár s názvom „Nové možnosti spolupráce v osi LEADER a participatívne metódy plánovania stratégií rozvoja“.

Seminár bol zameraný na prezentáciu Programu rozvoja vidieka, osi Leader v novom programovacom období, ako aj možnosti ďalšej spolupráce a širšieho zapojenia miestnych subjektov do plánovania stratégií rozvoja s využitím participatívnych plánovacích metód.

V prednáške bola odprezentovaná aj **Stratégia Európy 2020 a jej ciele.**

- miera zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov by mala dosiahnuť 75 %,
- úroveň investícií do výskumu a vývoja by mala dosiahnuť 3 % HDP EÚ,
- je potrebné dosiahnuť ciele „20/20/20“ v oblasti klímy/energie (vrátane zvýšenia záväzku, pokiaľ ide o zníženie emisií na 30 %, ak budú vhodné podmienky),
- podiel ľudí, ktorí predčasne ukončia školskú dochádzku, by sa mal znížiť pod 10 %
- a minimálne 40 % mladých ľudí by malo mať vysokoškolské vzdelanie,
- o 20 miliónov menej ľudí by malo byť ohrozených chudobou.

Európa 2020 – priority

1. **Inteligentný rast:** Vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii.
2. **Udržateľný rast:** Podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje.
3. **Inkluzívny rast:** Podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.

Účastníci seminára.

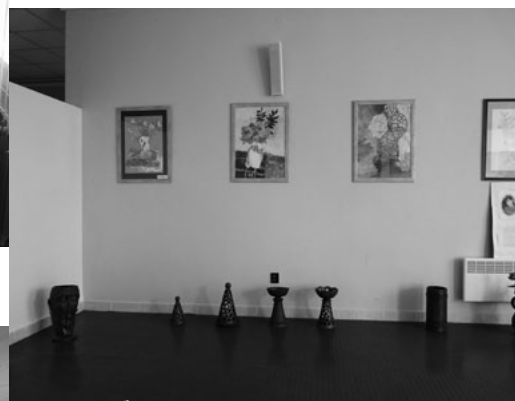
O prístupe LEADER v programe rozvoja vidieka a jeho perspektívach prednášala predsedníčka VIPA SK Mária Behanovská.

Výstava na Letisku Sliač

„Naše životné prostredie si musíme chrániť, ...je naše“. V tomto duchu sa niesla výstava vytváraného umenia na Letisku Sliač.

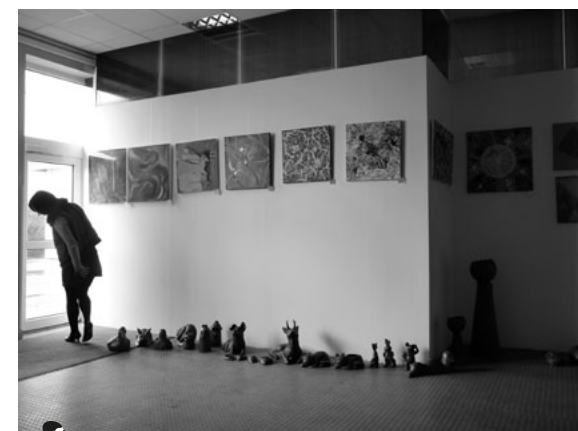
Otvorenie medzinárodnej výstavy sa konalo dňa. 12. apríla 2012 o 11.00 hodine. V rámci výstavy sa uskutočnila aj medzinárodná konferencia handicapovaných umelcov a organizácií. Výstava prebiehala od 12. apríla do 4. mája 2012 v Galérii umenia handicapovaných umelcov na Letisku Sliač.

Výber z vystavených umeleckých diel.

Mária Behanovská sa prihovára účastníkom sprievodnej konferencie.

V Galérii umenia na Letisku Sliač mohli návštevníci zhladať obrazy, fotografie i plastiky hendikepovaných umelcov zo Slovenska i Česka.

Odporúčania novej vláde

Vidiecky parlament na Slovensku sa dlhoročne usiluje obhajovať vidiek a jeho potreby, spolupracuje s obcami, organizáciami tretieho sektora na vidieku. Predsedníctvo VIPA preto na základe svojich poznatkov a skúseností odporúča novej vláde, ministrom, poslancom NR nasledovné:

- Aby urobili všetko preto, aby vidiek bol chápaný ako celok so svojimi funkciami, nedominuje len hospodárska funkcia, ktorú mu dáva poľnohospodárstvo.
- Aby sa situácia už nezhoršovala ako v posledných rokoch vo vidieckych oblastiach, hlavne tých, kde poľnohospodárstvo stratilo svoju funkciu, či už z ekonomických, ekologických, vlastníckych dôvodov.

Regionálne rozdiely sa nevyrovnávajú a kvalita života obyvateľov vidieka sa zhoršuje

Navrhujeme do poľnohospodárskej politiky (lepšie vidieckej politiky) štátu zaradiť podporné nástroje rozvoja vidieka, ktoré môže využiť tretí sektor - vzdelávanie, osвета, tradičné produkty vidieka, obnova tradície a remesiel, zvyšovanie záujmu obyvateľov vidieka o veci verejné, zapájanie mládeže ako i znevýhodnené skupiny do skvalitňovania života vo svojich komunitách

Perspektívu (ale už aj potrebu) vidíme v skvalitňovaní resp. reforme poľnohospodárskeho školstva. Vidiecke školy v posledných rokoch zanikli a tie, ktoré prežívajú, často vzdelávajú žiakov a študentov v odboroch, ktoré sa na vidieku neuplatnia

Poľnohospodárska prvovýroba

Keď hovoríme o poľnohospodárskej prvovýrobe – podporujeme slovenských poľnohospodárov v tom, aby ich produkty boli kvalitné a konkurencieschopné.

Žiada sa významnejšie podporovať malých producentov, SHR, drobnochovateľov, záhradkárov, ktorí hlavne tam, kde už nie je „veľké

poľnohospodárstvo“ starajú sa o krajinu a ich produkty (pri predaji z dvora - pokiaľ by fungoval tak, aby slúžil všetkým) by zabezpečili v odľahlejších vidieckych oblastiach nielen samozásobenie, ale ich výroba by sa stala predpokladom pre vytváranie pracovných miest na vidieku a zvyšovanie príjmov jeho obyvateľov.

Poľnohospodárska prvovýroba i mliekarenský priemysel napriek mnohým aj pozitívnym zmenám v uplynulom období sa celkovo dostal do útlmu a bude potrebné hľadať nové východiská. Z doterajších skúseností možno doporučiť nasledovné opatrenia:

- znovu podporovať a presadzovať všetkými dostupnými legislatívnymi i podpornými opatreniami potravinovú sebestačnosť Slovenska
- účinnou propagáciou a výchovou (najmä detí v školskom veku) zvýšiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov na odporúčaných 220 kg/obyvateľa/rok, čo by pomohlo zvýšiť živočíšnu výrobu i produkciu mlieka aspoň na 1,2 mild. litrov ročne
- zvýšiť podporu chovateľom hovädzieho dobytky, oviec i kôz za účelom zvýšenia produkcie mlieka, na zvýšenie zamestnanosti ľudí, využitia zanedbaných pasienkov a na celkový rozvoj vidieka,
- vypracovať skupinou odborníkov dlhodobú záväznú koncepciu rozvoja poľnohospodárstva i potravinárstva (aspoň na 20 rokov dopredu), ktorá bude zohľadňovať dlhodobé celospoločenské záujmy a nebude sa meniť pri každej zmene vlády.

V Banskej Bystrici 2. mája 2012

Stretnutie s ministrom pôdohospodárstva

Stretnutie zástupcov o.z. Vidiecky parlament na Slovensku s ministrom pôdohospodárstva p. Ľubomírom Jahnátkom sa uskutočnilo 11. mája 2012 na pôde MPSR. Hlavnou témou pracovného stretnutia bolo oboznámenie pána ministra s činnosťou VIPA SK, s jeho doterajšími aktivitami a možnosťami spolupráce v nadchádzajúcom období. Nášmu stretnutiu predchádzali už ministrove stretnutia so zástupcami agrozertoru.

Minister Ľubomír Jahnátek v diskusii s Karolom Herianom a Máriou Behanovskou z OZ VIPA SK.

Na stretnutí s pánom prezidentom Gašparovičom 9. 2. 2012, kde sme boli pozvaní spoločne so zástupcami SPPK a Agrárnou komorou Slovenska, sme spoločne diskutovali o problémoch slovenského vidieka a keďže bolo tesne pred voľbami, prezident navrhol, aby sme sa spoločne stretli po voľbách už s novým ministrom a spoločne hľadali prioritné témy nielen v oblasti agrozertoru, ale komplexne, v oblasti rozvoja slovenského vidieka.

Prezident nás vyzval k spoločnej diskusii a predložení konkrétnych návrhov. Toto stretnutie sa uskutočnilo 20. 4. 2012. Musíme však s polutovaním konštatovať, že na stretnutí sme neboli pozvaní a tomuto stretnutiu ani nepredchádzala žiadna komunikácia so zástupcami poľnohospodárov (napriek tomu,

že p. Behanovská sa viackrát snažila skontaktovať s predsedom SPPK p. Semančíkom).

Tlačová správa z tohto stretnutia zverejnená na www.prezident.sk uvádza, že témou bolo poľnohospodárstvo, potreba novej koncepcie rozvoja poľnohospodárstva, sebestačnosť, znižovanie nezamestnanosti formou rozvoja poľnohospodárskej výroby, kontrola kvality potravín a zvyšovanie podielu slovenských potravín na domácom trhu.

Podporujeme tieto snahy novej vlády, ale apelujeme na komplexné potreby vidieka. Ministrom Jahnátkovi sme zaslali písomne naše pripomienky a návrhy na riešenie vidieckej

Zľava: p. Herian, p. Behanovská, p. Mikušáková, p. Gyarmathy a p. Strížová na stretnutí s ministrom pôdohospodárstva.

politiky z nášho pohľadu a na základe toho, nás pán minister pozval na stretnutie.

Naším cieľom je presadzovať všetky zmeny, ktoré vedú ku skvalitňovaniu života na vidieku. Ako nezisková organizácia môžeme spolupracovať v konkrétnych projektoch, čo minister ocenil a vyzval nás, aby sme predkladali návrhy spolupráce, konkrétne sme sa dohodli na účasti zástupcu VIPA SK v pracovnej skupine, ktorá bude tvoriť PRV 2013 – 2020.

Na rokovaní sme sa dotkli aj konkrétnych tém na diskusiu – SHR, drobnochovatelia, pomoc vidieku, kde poľnohospodárstvo prestalo plniť hospodársku funkciu, mladí ľudia na vidieku, tradičné produkty a ich umiestňovanie na trhu, problémy malých obcí a ich starostov a pod.

Stretnutia sa za OZ VIPA zúčastnili: p. Behanovská, p. Mikušáková, p. Gyarmathy, p. Herian a p. Strížová. Stretnutie hodnotíme pozitívne v tom, že minister je otvorený ku spolupráci a veríme, že stretnutie s nami prispelo k tomu, že podpora vidieka nemá byť vnímaná len smerom k poľnohospodárstvu, ale všeobecne ku zvyšovaniu kvality života jeho obyvateľov.

Ilustračné foto (krajina pri Sliačskom salaši) - Ing. arch. Pavol Borodovčák

11. mája 2012 sa uskutočnilo aj stretnutie s p. Mikulášom Hubom, poslancom NR SR a zároveň predsedom pôdohospodárskeho výboru a životného prostredia. VIPA SK reprezentovali p. Behanovská a p. Mikušáková. Činnosť VIPA p. Huba dlhodobo sleduje a nebráni sa žiadnej spolupráci, víta ju a čaká od nás konkrétne návrhy. Prislúbil účasť na zasadnutí Fóra VIPA, ktoré pripravujeme na jeseň 2012 (Mošovce, okr. Martin – 22. – 23. 9. 2012)

15. mája 2012 sa uskutočnilo zasadnutie Výboru pre MVO, kde našu platformu zastupuje p. Mikušáková, za účasti premiéra p. Fica a štátnych tajomníkov jednotlivých ministerstiev. Premiér prejavil záujem a potrebu spolupracovať s tretím sektorom a na stretnutí vyzval štátnych tajomníkov, aby komunikovali s príslušnými platformami. Pani štátna tajomníčka ihneď po rokovaní oslovila p. Mikušákovu, že s VIPA SK počíta v procese tvorby PRV s tým, že poukázala na naše skúsenosti v oblasti rozvoja vidieka a potrebu lepšieho využitia II. piliera SPP v našich programových dokumentoch.

PhDr. Ľubica Kozubová, Pezinok, Kozí dvor, Slovensko

Život drobnochovateľa kôz na Slovensku a jeho možnosti

Vážení a milí priatelia!

Som zo Slovenska a patríam do skupiny ľudí, ktorí chovajú kozy a spracovávajú ich mlieko popri inom svojom hlavnom zamestnaní ako záujmovú aktivitu – hoby. Nie som súkromne hospodáriaci roľník, ale som právne aj farmár – drobný spracovávateľ mlieka – výrobca. Napriek tomu, chov kôz v menšom počte a výroba kozích mliečnych výrobkov, ma jednoducho na Slovensku nedokážu užiť a finančne zabezpečiť štandardné osobné a rodinné denné potreby.

A takýchto drobných chovateľov je na Slovensku veľa – kde pri dome chovajú, alebo začínajú chovať jednu či dve kozičky práve kvôli mlieku a výrobe syrov. Poväčšine sú títo drobnochovatelia na Slovensku, zatiaľ neregistrovaní. Zriedkavo a ojedinele v malom počte sú aj centrálné registrované ich kozy – sú to tzv. zájmoví fanatici chovu kôz, združení čiastočne v organizáciách Slovenského zväzu chovateľov (SZCH), alebo Zväzu chovateľov oviec a kôz (ZCHOK). Slovenská legislatíva je v tejto oblasti v súčasnosti u nás pre drobných chovateľov málo účinná.

Dá sa konštatovať, že záujem o chov kôz z viacerých významových dôvodov – výživa, prevencia a ochrana zdravia, pomaly sa rozvíjajúci vidiecky turizmus – vzbudzuje u mnohých ľudí u nás oživujúci záujem o chov kôz, výrobu a konzumáciu kozieho mlieka a výrobkov, čo vyplýva aj z oživovania starých a zabudnutých tradícií dedinského života na Slovensku.

O masovom vzostupe chovu kôz a konzumácie kozích produktov sa však hovoriť nedá, pretože aj v súčasnosti pretrvávajú neopodstatnená averzia ľudí u nás voči kozím produktom z minulosti – je hlboko zakorenená. Osveta je tiež iba ojedinelá, resp. úzko špecifická a často rozporná.

Je fakt, že kvalita drobnochovov kôz a výroby kozieho mlieka a produktov je tiež rôzna.

Ale treba aj otvorene povedať, že drobnochovatelia s výrobou mliečnych kozích pro-

duktov na Slovensku ani nemajú systémovú oporu a výraznú podporu vo všeobecných legislatívnych a normotvorných usmerneniach, ktoré sú smerované prevažne pre veľkochov, stredných a malých farmárov – súkromne hospodáriacich roľníkov, na veľkovýrobu a spracovanie kozieho mlieka. Preto výroba mliečnych produktov, ako aj chovu kôz v malom – vo farmárskom živote drobnochovateľa, v podmienkach rozvoja vidieckeho turizmu, výživy a zdravo ochrany ľudí, v regionálnom rozvoji, má poväčšine u nás viac-menej zatiaľ iba extenzívny a živelný charakter.

Ďalším negatívnym faktorom k pomalému rastu konzumácie kozích produktov v masovej miere na Slovensku, popri legislatíve orientovanej na veľkovýrobu s náročnými a štandardnému človeku nedostupnými finančnými a technickými vstupmi a výstupmi, je tiež vyššia cena ako domácich tak aj dovozových zdrojov kozích mliečnych produktov, ktorá je ale až na výnimky porovnateľná, či rovnaká s cenami vo svete.

Tieto skutočnosti ako i mnoho ďalších, spolu následne vyvolávajú u nás zvyšujúci sa nekontrolovaný a extenzívny záujem o vlastný chov jednej-dvoch kôz pre zabezpečenie samozásobovania, bez elementárneho dodržiavania noriem a nahlasovanie evidencie počtu chovaných kôz, kvality chovu, zdravo ochrany kôz, kvality plemenitby a následné intenzívne zvyšovanie produkcie kozieho mlieka, kvality

technologickej výroby domácich kozích mliečnych produktov, hygieny chovu, spracovania a výroby kozieho mlieka, nekontrolovaný od-predaj kozích produktov z dvora, atď. Napriek všetkým objektívnym denným ťažkostiam chov kôz na Slovensku sa rozmáha.

Chovám vyše 50 kôz, zatriedené v skupinách: kozy prvorocky, kozy druhorocky, ktoré pripúšťam pre kotenie do nasledujúceho roka a skupina kôz v 1. a 2. laktácii. Dojné kozy sú v kontrole mliekovej úžitkovosti, venujem sa šľachteniu kôz, odchovu plemenných capov, spracovávaní mlieka domáckym spôsobom, výrobe rôznych mliečnych produktov, syrov a propagovaniu chovu kôz a záujmu o konzumáciu kozích mliečnych produktov v rámci zdravej výživy a preventívnej zdravo ochrany človeka a píšem veselé literárne príbehy zo spoluzitia a života kôz a ľudí.

V čase dojenia spracovávam priemerne 20 – 25 litrov mlieka denne v domácom rodinnom prostredí. Časť mliečnej produkcie a výrobkov skonzumujeme doma a značnú časť porozdávam priateľom alebo po ponúkam návštevníkom a zvedavcom a mizivú časť predám, predovšetkým chovateľom psov a mačiek. Iba úzky okruh ľudí so špecifickými záujmami alebo potrebami má záujem o 100% plnohodnotné kozie mlieko alebo syr. Žiaľ, na Slovensku je to tak, pretože pod tlakom konzumného spôsobu života a reklamy, zabudli ľudia na zdravé stravovanie.

Predávať mlieko z dvora je na Slovensku možné iba pre chovateľa, ktorý si vybuduje s vysokými finančnými nákladmi a normám zodpovedajúce dojacie priestory, mliekareň a priestory na spracovávanie syrov. Malý chovateľ, ak nie je SHR, nie je schopný štáticové náklady pokryť a ani žiadať o dotácie z európskych fondov pre rozvoj, pretože nezodpovedá hodnotiacim kritériám na žiadateľa. On chová kozy, produkuje mlieko, vyrába syry, ale nemôže ich predáť. Je to začarovaný kruh a na škodu rozvoja vidieckeho turizmu na Slovensku ako aj tvorby nových pracovných možností. najmä na vidieku.

Chov mojich kôz je šľachtiteľský. Kozy mám ustajnené, krmivo podávam v krmelcoch. Kozy sú veľmi pekné a prítulné. Chovám kozy roha-

té aj bezrohate. Žijú vo vzájomnom rešpekte zmiešané v jednej skupine. Skúsenosť je taká, že rohaté kozy sú dominantnejšie pri krmive a majú vyššiu mliekovú úžitkovosť, čo možno vyplýva z pribojnějšího prístupu ku krmivu.

Capov v plemenitbe využívam predovšetkým bezrohých, aj kvôli sebe i manipulácii s nimi, a aj kvôli tomu, že je väčší záujem o bezrohých capov ako rohatých, hoci v niektorých chovoch kôz v iných krajinách uznávajú a považujú v mnohých aspektoch za kvalitnejší materiál rohatých capov. V roku 2007 som predviedla na trh 9 plemenných capkov. U nás v extenzívnom nekontrolovanom drobnochove kôz po dedinách, je nízky záujem o plemenné capky, prevažuje príbuzenská plemenitba a iba tam kde je registrovaný drobnochovateľ, alebo zasiahne do chovu štátny orgán, sa aktivuje záujem o plemenné capky. Z 9 kusov som 8 predala do ďalšieho chovu. Bol to najvyšší počet capkov odchovaných v jednom chove v roku 2007 na Slovensku. Moja skúsenosť je taká, že rohaté capky lepšie a rýchlejšie rastú, exteriérovú sú kvalitnejšie a majú mohutnejší habitus. V roku 2008 sa na našom Kozom dvore (tak sa volá naša farma) v Pezinku konal Nákupný trh capov.

Vystavovala som plemenné kozy prostredníctvom SZCh v Nitre na Agrokomplexe – celoslovenskej poľnohospodárskej výstave v rokoch 2006 a 2007. Za kolekciu plemenných kozičiek - slovenská biela koza krátkosrstá – som v každom roku získala ocenenia, 1. cenu Ministerstva pôdohospodárstva SR a uznanie a diplomy od ZCHOK.

Kozy dojím strojovo, s dojacím zariadením českej výroby, som s ním veľmi spokojná. Moje stádo je pomerne mladé, pretože sústavne ho omladzujem a dopĺňam. Sú to kozy v prvej a druhej laktácii s dojivosťou od 2,0 – 4,5 litra mlieka na deň, podľa veku kozy pri dvoch pôdoch.

Mlieko spracovávam na rôzne syry, výrobu kozej žinčice a kozej bryndze. Sú to 100% naturprodukty. V roku 2007 som sa zúčastnila súťaže o najlepšie mliekarenský výrobok s bačovskou tematikou OVENÁLIE 2007 v Pribyli na Slovensku. Súťaže sa zúčastnili mnohé renomované tradičné slovenské mliekarenské

firmy a veľkovýrobcovia V súťaži bačovských a mliekarenských výrobkov som jediná mala prihlásené výrobky z kozieho mlieka, syry a špeciality. Tieto výrobky boli veľmi dobre ohodnotené, aj keď sa nedali celkom porovnať s doterajšími tradičnými ovčimi syrmi. Na tohoročnej súťaži už bude zriadená aj samostatná kategória kozích syrov.

Koza sa chce pást. Chov kôz je ohraničený predovšetkým tým, či vlastní malý chovateľ alebo akýkoľvek záujemca o chov kôz, pri jeho akomkoľvek veľkom záujme o chov kôz a výrobu kozích produktov – minimálne 0,5 Ha pôdy a štandardnú veľkokapacitnú maštal. Ak nemá ani jedno ani druhé a nemá ani peniaze na investície, a nezamestnáva ľudí, nie je SHR a nemá zisk z odpredaja výrobkov (ktoré však apriory, ak ich aj robí, no nemôže predávať), pričom musí preukázať zisk späťne 3 roky dozadu, tak pri akejkolvek seba- väčšej vôli takéhoto chovateľa a výrobcu, jeho záujme, či svojej dlhoročnej výrobnéj praxi, ostáva úplne bez šancí. Poľnohospodársku pôdu od štátu do prenájmu nedostane ani nekúpi, iba od súkromného sektoru za úžasnú trhovú cenu, investičnému prostriedku z európskych fondov nemá šancu získať, nie je schopný si postaviť maštal a technické zabezpečenie - vodu, elektrinu, bývanie, nemá na technológie a bankový sektor nemá produkty pre týchto záujemcov.

Malému drobnochovateľovi kôz a výrobcovi kozích syrov a špecialít z kozieho mlieka na Slovensku ostáva potom iba nostalgicky počúvať reči - o rozvoji vidieckeho turizmu a oživovaní tradičnej výroby kozích výrobkov v rozvoji slovenského vidieka a regionálneho samozásobovania, ako je to v bežnej praxi v iných krajinách, alebo - počúvať o pomoci začínajúcemu poľnohospodárovi, ale ak chovateľ a výrobca má už viac ako 30 rokov, je vylúčený z tejto pomoci, alebo má potom iba jedinou šancu: - držať sa svojho kozieho fanatismu (t.j. vyrábať mlieko, syry, načierno ich predávať a nedajbož, ak ešte upeče kozliatko na ražni, alebo nemá vyriešené odpratávanie hnoja, alebo sa začnú ťažovať susedia, tak ne-dozierna katastrofa je hotová!). Taká je realita.

Zatatoť a fanatizmus malého slovenského farmára v chove kôz ako som ja (podobných

mne je u nás veľa) ocení potom iba zahraničný návštevník, ako sa to prihodilo aj mne. Dovolím si také jedno vyjadrenie v preklade zacitovať, ktoré mám aj v originálnom anglickom rukopise k dispozícii, pretože si viem pamätnú knihu návštev:

„Ahoj, moje meno je Mark Sveyer. Som zo Sydney, z Austrálie a práve som prišiel sem, na Slovensko, na jednodesačný dovolenku s mojou manželkou Slovenkou. Pijem kozie mlieko už od 13 rokov, pretože som alergický na kravské mlieko. Teraz mám 47 rokov a mal som už mlieko z celej svojej rodnej krajiny, Austrálie a našich susedov – z Nového Zélandu, ale trvalo to 34 rokov, kým som po vyskúšaní rôznych druhov mlieka až na dovolenke na druhom konci sveta, našiel to najlepšie kozie mlieko a syr, ktoré som kedy vôbec ochutnal. A to v malom meste blízko Bratislavy, ktoré sa volá Pezinok. Malú koziu farmu vlastní a spravuje úžasný manželský pár, pán a pani Kozubovi, ktorí sa starajú o svoje kozy ako o svoje deti a dávajú im len to najlepšie, čoho výsledkom je to nádherné mlieko a syr. Sú veľmi profesionálni a vedia všetko, čo je treba vedieť o výrobe mlieka a syra a o chove kôz. Je mi ctou, že som ich stretol a odporúčam každému, kto bude cestovať v tejto časti sveta, aby ich vyhľadal, ak už nie kvôli ich kozímu mlieku a syru, tak aspoň kvôli ich ľudskej vŕcnosti a pohostinnosti, ktorá za to stojí.“

Toto ocenenie návštevníka na našej Farme KOZÍ DVOR je nielen ocenením pre nás, našich kozích výrobkov, mlieka a syra, ale je aj ocenením predovšetkým pre všetkých našich priateľov, SZCh, profesionálnych odborníkov a špecialistov v chove kôz a spracovávaní mlieka, ktorí nás zasväcovali do chovu a výroby mlieka, syrov, sú stále našimi nežistnými priateľmi a podporujú nás v našich záujmoch a cieľoch i napriek našim uvedeným enormným objektívnym prekážkam a ťažkostiam, s ktorými denne doma zápasiame.

Pozývam Vás k nám na návštevu!

Z histórie salašníctva na Liptove v časoch poddanstva

Slovensko je malá krajina uprostred Európy, ale máme bohatú históriu skoro v každom odvetví. Nás mliekarov teší, že sa môžeme pochváliť aj bohatými tradíciami v chove oviec a ovčieho mliekarstva, keď na území Slovenska sa chovalo v minulosti až do 2 miliónov kusov oviec a ovčie syry patrili k základnej výžive obyvateľstva. V časoch 17. a 18. storočia sa ovčiarstvo a salašníctvo úspešne rozvíjalo, no boli to ťažké časy a súčasná generácia si to vie už iba ťažko predstaviť. Veľmi zaujímavé sú preto spomienky starých, už nežijúcich bačov z čias svojej mladosti. Takýmto skúseným bačom bol aj bača Kontúr z Liptova, ktorý si na dávne časy ešte v r. 1976 zaspomínal v rozhovore uverejnenom v časopise o správnej výžive.

Byť valachom v starých časoch na Hornom Uhorsku bolo ťažkým, ale dobrým, poctivým remeslom. Keď ešte bolo u nás poddanstvo, valasi mali svoje slobody a svoje práva, ktoré im aj uhorskí králi potvrdzovali. Valasi – to boli slobodnejší ľudia ako ostatní a mali aj svoju vrchnosť. Mali svojho tzv. vojvodu a niekde ho volali aj „fojt“ a niekde aj „knez“. Takýto vojvoda vyjednával s panstvom o paši pre valašský dobytok, rozdeľoval hole, dozeral na platenie desiatku z oviec, riešil spory a určoval valachom i služby a roboty na panstvách.

Kedysi musel toho bača veľa vedieť. Musel poznať i liečivé bylinky, musel vedieť kde rastú a kedy sa zberajú a ako sa dá s nimi liečiť. Hlavne musel vedieť narábať s ovcami, musel dbať aby nemali krívačku, prašinu a aby boli ovečky zdravé, lebo v tom čase neboli žiadni veterinári lekári.

Kedysi sa vtedajšia pôvodná bryndza robila priamo na salaši pod dozorom baču. Táto bryndza bola suchšia, tvrdšia, ale zas bola trvanlivejšia, ako tá súčasná bryndza. Každá hruda ovčieho syra na salaši zrela na polici zvlášť a každý deň sa musela dva krát otáčať a poutierať. Bača už poznal, kedy je syr súci na výrobu bryndze a vtedy ovčí hrudkový syr v drevenom koryte ručne rozdrvil a potom sa so soľou dobre rukami vymiesil ako cesto. Vyrobená bryndza bola lahodnej chuti, jemno

vymiesená a slaná. Na kvalitu bryndze boli vtedajší páni veľmi citliví, lebo inak by ju neprebrali. Vtedy, napríklad Likavskému panstvu bačovia dávali trinásť korcov bryndze ako poplatok za pasenie oviec na okolitých holiach.

Samotná Bryndza patrila medzi pochútky a mala čestné labužnícke miesto na stoloch urodzeného panstva. Do bryndze sa mohlo pridávať i rôzne korenie, rasca, šalvia a aj muškátový kvet. Bryndza sa na hostinách podávala najčastejšie natlačená priamo v jahňacej koži a odtiaľ sa naberala drevenou lyžicou. Na niektorých panstvách sa bryndzou vyplácalo aj služobníctvo a panskí valasi.

Za kuruckých vojen prišlo aj do Liptova robiť poriadky cisárske vojsko. Vtedy vrchný komisár Drischberger uložil Liptovu zaplatiť 5000 zlatých. Mikulášski páni však nemali toľko peňazí a aby, aby si ho obmäkčili zanesli mu darom jelenie huby a geletku bryndze. V tom čase však geletka bola centová (cca 62 kg).

Aj Breznania sa kedysi odvdáčovali kniežatám, veľmožom a vzácnym hosťom valašskými syrmi a bryndzou. Napríklad, keď na rozkaz palatína Uhorska brezniansky richtár a notár viedli do Zvolena 120 pešiakov, niesli medzi iným ako dar aj jeden veľký syr za „3 zlaté a 60 grajciarov“.

S bryndzou sa kedysi veľmi často i obchodovalo. Tá sa vozila na pltiach dolu Váhom a to v jedľových sudoch. Potom sa na vozoch

Vysoko na hole vyhŕňali liptovskí pastieri svoje čriedy. Ovčiarstvo sa podpísalo i pod mnohé zemepisné názvy. Tento vrch, tretí najvyšší v Západných Tatrách (zvaných kedysi Liptovské hole), sa dodnes volá Baranec. Foto Ing. arch. Pavol Borodovčák

bryndza rozvážala po celom Uhorsku a to až do Rakúska. Takýto voz s bryndzou sa volal furmanec. Na takú cestu sa voz musel osobitne pripraviť. Obyčajne sa doň vložila plátenná, alebo slamená košina. Na ňu sa prestrela čistá lanová plachta a do celého voza sa na tuho nabila bryndza. Vrch voza sa opatril šiatrom, aby bryndza za daždivého počasia nenamokla. Veď z Liptova taká cesta do Viedne a späť trvala i niekoľko týždňov a to na takúto cestu nemohol ísť jeden kupec sám. To ich bolo vždy viacero, lebo aj vtedy bol svet všakovaký. Samotná bryndza sa krájala priamo z voza a tak sa predávala. Preto aj našich kupcov s bryndzou v Rakúsku volali „Käsestecher“, lebo nožom štuchali do natlačenej bryndze.

Vo Viedni sa už za Márie Terézie bolo vyhradené miesto, kde sa mohla bryndza predávať a to na trhu syrov, ktorý býval v „Naschmarkte“. Cena natlačenej tuhej bryndze bola

pomerne vysoká a vtedy sa predával drahšie len švajčiarsky Ementálsky syr. Bryndza mala takú cenu ako francúzsky Gruyere a všetky ostatné syry, či to boli moravské, tešínske, alebo srbské, všetky boli lacnejšie ako bryndza.

Keď ešte starý otec baču Kontúra na Liptove bačoval, tak v Mikuláši s bryndzou kupčil kupec Pálka. Ten sám rozposlal až 500 centov bryndze do sveta. Takýchto kupcov bolo viac a to nielen na Liptove, ale aj na Spiši, v Brezne, a potom aj v Novohradskej, Nitrianskej i Trenčianskej župe. Najlepšie bola však hodnotená práve Liptovská bryndza.

Bryndza sa už v minulosti plnila do drevených geletiek a sudov z jedľového dreva, a to po jednom, dvoch i troch centoch. Mikulášsky kupec Pálka však začal baliť bryndzu do malých geletiek po jednom až desiatich funtoch (1 funt má 453 g). Geletky potom začal vykladať tenkými bukovými doštičkami, ktorým sa

neskôr hovorilo „dráčky“. Takýmto dreveným obalom sa zlepšila chuť bryndze a predĺžila sa i jej trvanlivosť, nakoľko prebytočná voda zo syra vsiakla do dreveného obalu.

V minulosti sa tiež vyskytovali aj nečestní kupci, ktorí falšovali čisto ovčiu bryndzu a to tvarohom, varenými zemiakmi, kyslým mliekom a podobne. Keď sa však ľudia sťažovali na zlú kvalitu bryndze, tak zle bolo vždy iba na baču a ten si to musel sám riešiť s kupcami.

V tých časoch sa bryndza nerobila po celý rok a neexistovala tzv. zimná zmesná bryndza. Na jar sa robievala „jarnica“, v lete zase „letná bryndza“ a na jeseň zas „jesienka“. Ak na jeseň udreli skôr mrazy, tak vyrobenú bryndzu volali „mrznica“. Práve „mrznica“ bola hodnotená ako najlepšia a najtrvácnejšia bryndza.

Najväčší problém s kvalitou bryndze bol na jar, keď bolo chladno a pršalo. Vtedy za chladu syr v kolibe zachladol a prestal kysnúť a nechcela sa ani uvoľňovať srvátka zo syra. Takémuto syru, ktorý až neskôr začal uvoľňovať srvátku sa hovorilo že „syr plače za bačom“. Z takéhoto syra už však dobrá bryndza nebola, lebo bola už horká.

Ďalším problémom na salašoch boli zbojníci. Kedysi, keď tovar u majstra nerobil dobrú robotu, tak sa majster s ním nehral, odohnal ho. Keď si však nemohol nájsť robotu, alebo sa mu nechcelo učiť remeslo, tak sa dal na zboj. Takýchto zlých tovaršoch sa vtedy po horách potulovalo mnoho. Taktiež mnohí dezertéri od vojska keď putekali a nechceli sa dať chytiť, tak tiež sa dali zboj k zlým tovarišom. Keď sa tak votreli do niektorého salaša štyria – piati, bača ich tak ľahko nevyduril. Tí veru zjedli i celého barana a vypili puteru žinčice na jedno posedenie. A keď ich mal bača na krku aj niekoľko dní, tak mu urobili „dobrú“ útratu.

Lenže keby boli iba zjedli, ale mnohokrát aj ozbíjali baču a salaš obrátili navivoč. A čo mal bača s tým robiť? Sám s dvoma, tromi valachmi na zbojníkov nestačil. Keď ich prezradil drábom, pomstili sa mu zbojníci, keď zas nevyzradil zbojníkov a dozvedeli sa to panskí drábi, tak sa zas tí bačovi pomstili. Tak sa stalo, že ne jeden valach odvisol na šibenici ako zbojník a to nevinne, lebo vraj paktoval so zbojníkmi.

Dlhé roky sa na salašoch spomínal Juro Holienka z Oravskej. Ten tiež zbehol od cisárskeho vojska a dal sa k zlým tovarišom. Zbíjal od Kozích chrbtov pri Kremnici až po Trenčín a Oravu. Ozbíjal aj ženy, čo niesli syr zo salaša. Ale pri „svetlom mučení“ – teda pri pálení žeravým železom priznal, že aj salaš pána Revického ozbíjal a valachov pokánil. No najhoršie pre valachov bolo, keď im cisár prostredníctvom Banskej komory zakázal nosiť valašky do hory. Valach bol bez valašky bol ako ryba bez vody. Keď tak prišlo sa s vlkom, alebo medveďom pasovať, nemal sa čím brániť.

Boli to teda ťažké časy na salaši a to pre baču i valachov. Starý bača Kontúr spomínal, že veľká škoda je, že dobrých a zanietených bačov pomaly už nieto a že tradičné salašníctvo je už len zriedkavosťou.

My, terajší následníci pevne veríme, že sa nám podarí obnoviť a rozvinúť ovčiarstvo a ovčie mliekarstvo na Slovensku a to na vyššiu úroveň a že si naďalej budeme pripomínať slávne časy nášho salašníctva i ovčieho mliekarstva.

PS. Tento príspevok čerpá údaje z publikácie Michala Slobodu „Čítanie o správnej výžive“ – ročenka 1973, kde písal o spomienkach baču Kontúra o ovčiarstve a salašníctve na Liptove v čase poddanstva v 18. storočí.

Chýba iniciatíva mladých?

O projekte student24.sk

Môže byť mladý človek v dnešnej dobe prínosom? Je to dosť diskutovaná téma, pretože všade okolo seba počujeme iba ohrádzanie sa voči mladým a ich kritizovanie: „Iba sa to fláka a nič dobré nerobí!“

Avšak asi by sme klamali, keby sme tvrdili, že všetci mladí sú roztržití, leniví a drzí. Je veľa takých, ktorí sa snažia a dokonca svojou prosperujúcou aktivitou neraz predbehnú aj dospelákov – ja si myslím, že im musíme dať priestor.

Niekoľko podobných aktívnych študentov nedávno vytvorilo v rámci vlastnej iniciatívy študentský spravodajský portál Student24.sk. Je to web, ktorý je pre študentov a o študentoch. Dozvieme sa na ňom nielen to, kedy čakajú žiakov skúšky dospelosti alebo ktorých medzinárodných výmien je možnosť sa zúčastniť, ale na portáli nájdete aj príbehy a činy mladých ľudí, ktorí sa rozhodli, že idú niečo tvoriť. Hlavnou úlohou Student24.sk je informovať všetkých mladých ľudí o dôležitých informáciách a udalostiach, ale taktiež portál poskytuje možnosť študentom prezentovať sa. Ukázať to, čo vedia, to, v čom sú dobrí a čo radi robia. Písalo sa o dedinskom hokejovom

turnaji, ktorý sa zorganizoval v Sebechleboch, o tom, že 5 mladých ľudí pripravilo poriadnu akciu na námestí, ale priestor dostávajú pravidelne aj študenti, ktorí vyhrávajú národné, ale aj medzinárodné súťaže.

Každý, kto si klikne na www.student24.sk nájde zoznam stredných a vysokých škôl na Slovensku, ktorý mu určite poradí kam na školu. Veľkou výhodou je aj to, že na stránke je k dispozícii veľká databáza podujatí, akcií, či festivalov. Svoje miesto si našli aj rozhovory so zaujímavými ľuďmi, kultúra, zábava a pre tých, ktorí radi zdieľajú svoje myšlienky aj blog.

Viete o nejakom aktívnom mladom človekovi alebo sa cítite byť mladý?

Napište nám na student@global24.sk alebo nám zavolajte na 0911014004, pretože hľadáme nových redaktorov, ktorí by mali záujem vyskúšať si prácu novinárov, chcú mať prax zdarma a získať veľa skúseností.

Náhľad na webovú stránku www.student24.sk

Nečakaj a využij svoju príležitosť!

Informačné centrum mladých (ICM) v Krupine Vás chce **informovať, spolupracovať a stretávať vás, pomáhať a poskytnúť vám potrebné informácie. Ste mladí, plní života, máte plno nápadov, radi tvoríte a realizujete, spoznávate nových ľudí a zabávate sa? Tak určite prídte k nám a neľutujte.** Pre naše mesto ako aj pre vás je potrebný dobrý nápad, ktorý by mal vyjsť z vašich názorov, nápadov, ale aj skúseností. Aby ste vo svojom voľnom čase dostali práve toľko **informácií a zábavy** koľko je potrebné pre vašu rozhladenosť a **spokojnosť**.

ICM je občianske združenie, ktoré sa snaží mladým ľuďom poskytovať potrebné **informácie**, ako sú: možnosti využitia **voľného času**, možnosti **dobrovoľníctva** a pomoci iným, **mládežnícka politika**, pracovný trh s možnosťami **brigád, vzdelávanie** doma i v zahraničí, **sociálno-patologické javy** v spoločnosti, **cestovanie** (najlacnejšie a najdostupnejšie spôsoby ako aj alternatívne spôsoby cestovania)...

Pripravujeme pre vás aj zaujímavé výchovné aktivity na rôzne témy, ako sú napr.: **šikovanie, drogová prevencia, dobrovoľníctvo, neformálne vzdelávanie**...

Venujeme sa takisto aj organizovaniu rôznych akcií, podujatí a projektov, ktoré by vás hlavne mladých ľudí mohli zaujať a ukázať niečo nové čo ste ešte doteraz nevideli a nezažili.

Možno máš nejaký problém alebo ťa niečo trápi s čím si nevieš poradiť? Opýtajte sa nás. My vám pomôžeme v oblasti kariérového, psychologického, právneho, sociálneho alebo iného poradenstva. Riešenia môžete hľadať spolu s nami alebo so spolupracovníkmi z iných organizácií v rámci celého Slovenska alebo zahraničia.

Naša ponuka – informácie a poradenstvo: práca/ štúdium doma i v zahraničí, cestovanie, dobrovoľnícke príležitosti, mládežnícke výmeny, zapojenie sa do grantových programov a získanie finančných prostriedkov na realizáciu vlastných aktivít v rámci vzdelávania, voľného času alebo umenia.

Príďte nás navštíviť spolu so svojimi kamarátmi alebo jednotlivo.

Vaše ICM sídli v priestoroch Centra voľného času DOMČEK v Krupine (M. R. Štefánika 33), kancelária sa nachádza v zádu areálu.

Zavolajte nám tel. **0944 460 919**, alebo nám napíšte mail na **krupina@icm.sk**!

Chcete vedieť viac o našich projektoch? Ako prebehla „Vandrovka Gela sebeckého“ alebo čo sú „Turecké studne“? Už viete čo je Iniciatíva mládež Krupiny (IMK) a aké sú jej ciele?

LEADER ako nástroj miestneho rozvoja

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2011 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému „LEADER ako nástroj miestneho rozvoja“. Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2011. Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 151 hlasmi za, pričom 15 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko.

Závery a odporúčania

Program LEADER preukázal svoju životaschopnosť v priebehu predchádzajúcich 20 rokov. Je preto potrebné uvažovať o ďalšom rozšírení metódy LEADER ako osvedčeného nástroja rozvoja pri zachovaní jej základných hodnôt, ako je priama účasť občianskej spoločnosti prostredníctvom jej zástupcov v miestnom partnerstve a stála komunikácia s miestnymi obyvateľmi o prioritách ďalšieho rozvoja.

V prípade operačných programov v období po roku 2013 je potrebné uvažovať o podstatnom posilnení partnerských prístupov (hlavne miestnych a regionálnych medzisektorových partnerstiev samostatne vo vidieckych, ale aj mestských regiónoch) s potrebnou štandardizáciou procesov a partnerstiev a s vysokými požiadavkami na pridanú hodnotu, účelnosť a účinnosť ich projektov. Partnerstvo musí vždy vychádzať zdola (bottom-up approach).

Metódu LEADER a jej rozšírenie v podobe partnerstiev zdola výbor odporúča uplatniť pri prostriedkoch z iných fondov EÚ pre vidiecke oblasti a výslovne odporúča použiť túto metodiku pod iným názvom aj v mestách pri riešení rozvojových stratégií a investícií. Partnerstvá sa môžu podieľať na uskutočňovaní aktivít miestnej správy, miestnych podnikov,

neziskových organizácií a obyvateľov, ktoré sa uskutočňujú na zásadách udržateľnosti. To by však znamenalo prekonať súčasné „odvetové“ myslenie, pokiaľ ide o EPFRV a štrukturálne fondy, obmedziť tendenciu k prísnemu rozlišovaniu medzi fondmi a zároveň stanoviť rovnaké predpisy pre využívanie rozdielnych fondov so spoločným systémom kontrol a ukazovateľov.

Na obdobie po roku 2013 výbor navrhuje:

- komplexný prístup k miestnemu rozvoju pre vidiecke regióny, ktorého rozpočet budú tvoriť prostriedky z rôznych fondov a ktorý bude pozostávať z možností využívania Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka, Európskeho fondu pre regionálny rozvoj, Kohézneho fondu, Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo a Európskeho sociálneho fondu, ako aj iných fondov na základe zjednodušeného postupu a bez zvýšenia administratívnej záťaže;
- prerokovať a schváliť jednotnú definíciu vidieckeho priestoru, požadovať integrovaný prístup pri tvorbe stratégie miestneho rozvoja;
- použiť metódu LEADER ako vhodný model vytvárania a riadenia partnerstva zdola (bottom-up approach);
- vo všetkých fondoch vytvoriť finančný

priestor na prípravu a realizáciu integrovanej rozvojovej stratégie a pritom využiť kapacity a zručnosti miestnych partnerstiev;

- jasne a citlivo definovať konflikt záujmov členov miestnych akčných skupín, a tým odstrániť podstatnú časť kritiky implementácie metódy LEADER. Na zlepšenie transparentnosti, verejnej kontroly a informovanosti obyvateľstva zamerať sa na rozšírenie publikovania o tom, čo sú to vlastne miestne akčné skupiny, aká je ich činnosť, čo sa dosiahlo konkrétne v jednotlivých oblastiach a pod. Využiť konferencie, semináre, publikácie, relácie v miestnych médiách (rozhlas, televízia, tlačí atď.).

Hlavným pojmom Barcovej správy je „place-based development model“, čiže miestne orientovaný model rozvoja, ktorý má zdôrazniť integrovaný územný, prípadne regionálny prístup k riešeniu problémov. Cieľom stratégie „založenej na mieste“ (place-based policy) je znížiť pretrvávajúce nevyužívanie potenciálu. To je však v úplnom súlade s podstatou a účelom metódy LEADER: prístup „zdola nahor“ (bottom-up) založený na špecifickosti miestnych problémov, pri ktorom miestni aktéri spojením síl hľadajú riešenie ako lepšie využiť vnútorný potenciál regiónu. V diskusiách sa často pripomína skutočnosť, že Lisabonská zmluva priniesla nové ponímanie subsidiarity spojené s posilnením úlohy regionálnych a miestnych subjektov.

Výbor odporúča podstatne znížiť administratívu a byrokraciu hlavne pri malých projektoch (napríklad znížením množstva predkladaných dokladov a správ) a začleniť metódu LEADER do procesu ZJEDNOTUŠENIA, a tým umožniť väčšiu pružnosť a zavádzanie inovácií v regiónoch. Pri projektoch výbor odporúča plošne zaviesť systém zálohového financovania Európskou úniou alebo systém priebežného financovania. To významne zvýši kapacitu prijímať finančné prostriedky na území a neohroziť cash-flow malých subjektov, ktoré sú predkladateľmi, konečnými príjemcami a potom aj realizátormi projektov. Zároveň odporúča zvážiť možnosť nahradiť národné spolufinancovanie vlastným nefinančným

vkladom (in-kind) – napríklad dobrovoľníckou prácou.

Pri prechode na väčší objem prostriedkov, viacfondové využitie a prenesenie metodiky do miest výbor odporúča znovu sa formou „procesu učenia sa“ vrátiť sa do obdobia, kedy bola metóda LEADER vnímaná ako laboratórium, pritom však nadviazať na dvadsaťročnú nespochybniteľne dobrú skúsenosť, ktorú sme získali od začatia implementácie tejto metódy a iniciatív Spoločenstva vo vidieckych oblastiach. Výbor navrhuje väčšiu pružnosť pri využívaní inovatívneho prístupu. Výsledkom bude rýchlejší rozvoj regiónov.

Nástroj LEADER, jeho vznik, história a dosah

Metóda LEADER bola dlhodobo pripravovaná v niekoľkých fázach od roku 1991 ako iniciatíva Spoločenstva pod záštitou Komisie. Najskôr ako LEADER I – „experiment“, neskôr ako LEADER II – „laboratórium“ a potom ako LEADER + do roku 2006 – „maturita“. V rokoch 2004 až 2006 bola metóda skusmo doplnená do programov v nových členských krajinách. Od súčasného programovacieho obdobia 2007 je LEADER jednou zo štyroch osí druhého piliera SPP ako „mainstream tool“ spoločnej poľnohospodárskej politiky. V súčasnosti je LEADER financovaná z EPFRV ako súčasť programov členských štátov na rozvoj vidieka a spolufinancovaná členskými štátmi podľa zásady spoločného riadenia medzi Európskou komisiou a členskými štátmi. Od roku 1991 bolo do rôznych iniciatív Spoločenstva LEADER a súčasnej osi IV EPFRV spolu investovaných 9,75 miliárd EUR. V súčasnosti v EÚ pôsobí viac ako 2 200 „miestnych akčných skupín“. Za posledných dvadsať rokov prispelo financovanie metódy LEADER Úniou k vytvoreniu unikátnej siete vidieckych subjektov vo všetkých 27 členských krajinách EÚ.

Tak vznikla jedinečná inovatívna metóda partnerstva a spolupráce. Táto metóda umožňuje transparentne financovať projekty aj v najodľahlejších oblastiach EÚ-27 a prístupníť im finančné prostriedky EÚ.

Súčasný stav v EÚ – miestne akčné skupiny

LEADER ako nástroj financovania i metóda je vo vidieckych oblastiach obľúbená, a to nielen členmi miestnych akčných skupín, ale aj samosprávami obcí a ďalšími subjektmi pôsobiace na území vidieckych obcí. Miestne akčné skupiny sú vytvorené vo všetkých 27 členských krajinách EÚ, pričom v Bulharsku a Rumunsku budú funkčné čoskoro. LEADER zohráva významnú úlohu v predstupovej stratégii pre kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny.

V EÚ-27 bolo zatiaľ vybraných 2 192 miestnych akčných skupín s celkovým rozpočtom EPFRV približne 5,5 miliárd EUR na obdobie 2007 – 2013.

LEADER sa stala nosnou pre štvrtú os fondu EPFRV na obdobie 2007 – 2013. Celkové výdavky vrátane spolufinancovania štátmi a súkromným sektorom v rámci tohto programu dosiahli 13,9 miliardy EUR z verejných rozpočtov a 5 miliárd EUR zo súkromných zdrojov.

LEADER sa viac využíva v nových členských štátoch EÚ než v krajinách EÚ-15. V niektorých štátoch miestne akčné skupiny pokrývajú skoro celé územie členského štátu a sú účinným nástrojom uplatňovania politických opatrení zameraných na vidiek a malé vidiecke mestá. Táto štruktúra vhodne dopĺňa miestnu verejnú správu alebo samosprávu.

Miestne akčné skupiny vytvorili administratívnu kapacitu, ktorá je na mieste schopná transparentne rozdeľovať finančné prostriedky EÚ.

V súčasnej hospodárskej kríze je možné prostredníctvom týchto miestnych flexibilných „prostredkovateľských orgánov“ efektívne podporiť zvyšovanie zamestnanosti na miestnej úrovni.

Vyhodnotenie LEADER+

Realizáciu iniciatívy Spoločenstva LEADER+ skúmal Európsky dvor audítorov. Dvor audítorov urobil 6 základných odporúčaní na adresu Európskej komisie a členských štátov. V odporúčaní boli zhrnuté slabé stránky metódy.

Európska komisia na ne reagovala a kritiku Dvora audítorov zohľadnila pre zvyšok súčasného obdobia a pri koncepcii iniciatívy LEADER na budúce programovacie obdobie.

Do iniciatívy Spoločenstva LEADER+ bolo zapojených 893 miestnych akčných skupín v krajinách EÚ-15. V roku 2004 začalo uplatňovať opatrenia typu LEADER aj 250 miestnych akčných skupín v šiestich nových členských štátoch. Na financovanie iniciatívy Spoločenstva bolo spolu použitých 2,1 miliárd EUR.

Metóda LEADER priniesla do vidieckych regiónov partnerstvo verejného a súkromného sektora. Pomocou metódy LEADER+ sa výrazne zvýšila kapacita prijímať finančné prostriedky EÚ.

Vďaka LEADER+ vzrástol počet miestnych akčných skupín v súčasnom období na viac ako 2200.

Aj napriek kritike zo strany Európskeho dvora audítorov je používanie metódy LEADER funkčné a v plnej miere zohľadňuje politiku Európskej únie tým, že je účinná, vyvoláva pozitívnu zmenu a je cieľová, plošná a transparentná. Metóda LEADER má preto svoje miesto v európskej politike rozvoja vidieka a programoch členských štátov na rozvoj vidieka a zaslúhuje si väčšiu podporu nielen v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. Metóda LEADER podporuje vytváranie miestnych medzisektorových partnerstiev, pôsobí ako miestny finančný nástroj na základe zásady subsidiarity a podporuje projekty, ktoré znamenajú rozvoj podľa želania miestnych obyvateľov a zvyšujú životnú úroveň na vidieku.

Stanovisko by malo spôsobiť zvýšenie záujmu o metódu LEADER a uľahčiť štrukturálne využitie miestnych akčných skupín aj pre iné nástroje financovania mimo oblasť rozvoja vidieka. Okrem toho by malo pomôcť zdôvodniť potrebu zachovania množstva finančných prostriedkov vyčleňovaných na LEADER z celkového rozpočtu SPP, a tým zachovať dôležitú úlohu metódy LEADER v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Samotná metóda LEADER sa môže využiť aj pre programy v rámci iných fondov EÚ. Metóda LEADER vo vidieckom priestore zvýšila aj súdržnosť vidieckych spoločenstiev.

Vidiecka agrárna krajina (Sampor, okres Zvolen) – ilustračné foto Ing. arch. Pavol Borodovčák

Odporúčania pre vidiecky priestor

V metóde LEADER je ukrytý potenciál na urýchlenie rozvoja vidieckych aglomerácií a metóda sa natoľko osvedčila, že by sa mala rozširovať v rámci možností na celé územie vidieckeho priestoru v EÚ. Výbor odporúča, aby sa metóda LEADER v rámci SPP zachovala a aby sa súčasne prostredníctvom tejto metódy mohli zapojiť aj fondy z politiky súdržnosti a z oblasti životného prostredia. To by umožnilo komplexný prístup k rozvoju vidieka a účinnejšie intervencie, pokiaľ ide o integrovaný udržateľný rozvoj vidieckych oblastí. Umožnilo by to tiež zlepšiť vzťahy a vzájomné pôsobenie medzi mestom a vidiekom. Metóda LEADER v rámci EPFRV je vhodným prepojením medzi vidieckym a mestským prostredím. Pre mestské prostredie je nutné princíp metódy modifikovať a vyčleniť z programu LEADER, napr. do programu „Spájanie aktivít,

ktoré podporujú hospodársky rozvoj miest“ – Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie des Villes (LEADEV).

Výbor navrhuje, aby sa pomocou metódy LEADER realizovalo viacero finančných prostriedkov nielen budúcich programov rozvoja vidieka. Táto metóda sa v súčasnosti využíva v rámci Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo. Výbor navrhuje, aby všetky ostatné operačné programy, ktoré plnia ciele na vidieku a môžu tu mať príjemcov (malé obce, vidiecke školy, mikro/malé/stredné podniky, poľnohospodárske subjekty, neziskové organizácie atď.), poskytovali možnosť zapojenia do príslušného programu pomocou metódy LEADER uplatnenej v rámci EPFRV a vyčlenili na ňu 5 – 25 % prostriedkov. Tým sa zabezpečí podiel integrovaných a inovatívnych projektov realizovaných koordinovaným úsilím spoločenstva vo vidieckom prostredí.

Výbor navrhuje, aby sa metóda LEADER považovala za inovatívny prístup zdola, a aby

preto bola minimálne obmedzovaná byrokraciou a témami. Ľudia v meste vedia, čo najviac potrebujú – to je základná zásada subsidiarity. Výbor navrhuje využiť zásadu verejnej kontroly v partnerstve na základe iniciatívy miestnych obyvateľov.

Významná pridaná hodnota miestnych akčných skupín a partnerstiev spočíva v animácii a facilitácii medzi obyvateľmi na danom území. Táto hodnota nie je dostatočne vnímaná pri hodnotení realizácie iniciatívy Spoločenstva LEADER+, a preto výbor navrhuje zvýšiť dôraz na význam animácie členov miestnych akčných skupín na území. Tým sa dosiahne otvorený prístup k formulácii stratégie miestneho rozvoja, ku koordinácii na miestnej úrovni a k zapojeniu všetkých, ktorí o to majú záujem, do udržateľného a pestrého rozvoja v prospech vyššej kvality života. Výbor ďalej odporúča, aby dobrovoľné partnerské vzťahy obcí mohli byť členmi miestnych akčných skupín a predkladateľmi projektových zámerov. Zároveň je však jasné, že LEADER nemôže byť náhradou nedostatočných príjmov rozpočtov obcí, ani nedostatočného financovania služieb vo verejnom záujme na miestnej úrovni v jednotlivých členských krajinách EÚ.

Veľmi dôležitá je aj medziregionálna a nadnárodná spolupráca medzi miestnymi akčnými skupinami pri uplatňovaní metódy LEADER. Počas predchádzajúceho dvadsiat-ročného obdobia nebol celkom docenený pozitívny dosah metódy LEADER pri uplatňovaní medziregionálnej (medzi viacerými miestnymi akčnými skupinami) a medzinárodnej spolupráce a partnerstva. V EÚ, v krajinách s diametrálne rozdielnou úrovňou, s diametrálne rozdielnymi vidieckymi oblasťami (aj v rámci jedného štátu) je to aktivita maximálne potrebná a pre vidiek nevyhnutná, schopná výrazne ovplyvniť jeho rozvoj.

Odporúčania pre mestský priestor

Ak bude možné využiť partnerské metódy vo všetkých fondoch EÚ, je možné použiť princíp metódy LEADER aplikovaný na

vidieku aj v mestských aglomeráciách a ich častiach samostatne na vytváranie „miestnych partnerstiev“ – na začiatok napríklad na prechodné obdobie, ktoré bude vyhodnotené. Výbor odporúča, aby sa pre tento partnerský prístup našlo vhodné pomenovanie programu pre mestský priestor a aby sa táto možnosť začlenila do všetkých rozvojových fondov spravovaných rôznymi GR. Integrácia zdrojov zvýši ich využiteľnosť.

Výbor odporúča využiť princíp metódy LEADER avšak samostatne a oddelene od programu LEADER aj v prímestských oblastiach, pričom mestá prispievajú k metóde v prímestských oblastiach tak, aby sa postupne znižoval rozdiel medzi rozvojom vidieckeho a mestského priestoru.

Výbor odporúča prepojiť a integrovať aktivity bývalej iniciatívy Komisie URBAN, program LIFE a ďalšie s princípmi metódy LEADER, a tým zvýšiť celkovú pridanú hodnotu.

Na prípravu a realizáciu projektov sa javí nanajvýš vhodné, aby sa na partnerstve v mestských aglomeráciách buď priamo zúčastňovala miestna samospráva, alebo aby s ňou boli konzultované jednotlivé činnosti. Tým by sa zabránilo prípadnej protichodnosti jednotlivých projektov a naopak bolo by možné dosiahnuť synergiu medzi projektmi realizovanými samosprávou a miestnym partnerstvom, prípadne podporu partnerských projektov. Najvhodnejšou metódou pre vznik synergie je vytváranie integrovaných plánov rozvoja konkrétnych miest, mestských oblastí a mestských aglomerácií.

Metodika LEADER by sa v mestskom priestore mohla uplatniť na základe vytvorenia partnerstiev na určitú subregionálnu mestskú oblasť obdobne ako teraz vo vidieckom priestore podľa vopred stanovených parametrov.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho
a sociálneho výboru
Staffan Nilsson

Ing. Linda Pončáková

Deti v záhradnom centre

Čo sú to bylinky? Aké stromy poznáme a načo potrebujú rastliny vodu? Na všetky tieto otázky už vedľa odpovedať deti z materskej školy ZŠ s MŠ Hôrky, pretože posledný týždeň školského roka navštívili záhradné centrum. Deti spoznávali bylinky – nielen podľa vzhľadu, ale aj podľa vône. Videli, ako sa pestujú stromy a keďže bolo sucho, pomohli

ich aj popolievať. Malí prieskumníci zistili, že aj v zemi žijú rôzne živočích a že dážďovky sú dobré. Nakoniec si pochutnali na bylinkovom čajíku, ktorý im veľmi chutil a posilnili sa dážďovkami – cukríkovými. Pred odchodom nám aj kvietkom krásne zaspievali a rastlinky od radosti podrástli hodný kus. Ďakujeme za milú návštevu.

Michaela Heretová

Na staré kolená...

Už sa vám niekto čudoval, že na čo sa chcete po štyridsiatke učiť cudzí jazyk, hrať na gitare, či maľovať? Alebo prečo ste sa s titulom z vysokej školy prihlásili na učňovku? Že na čo vám to už bude na staré kolená?! A vôbec – keď to nepotrebuje do zamestnania! Ale človek nikdy nevie. Možno tým, že si chce urobiť radosť a naučiť sa niečo, na čo doteraz nemal veľa času, získa chuť posunúť sa niekam inam, získa zručnosti, ktoré ho možno privedú k novej práci. Určite získa priateľov s rovnakým záujmom, s ktorými sa môže podeliť o to, čo sa podarilo, navzájom sa inšpirovať.

Základná umelecká škola v Polomke otvorila vo výtvarnom odbore triedu pre dospelých v školskom roku 2006/2007. Začali v nej študovať ľudia, ktorí chceli jedno podujatie, konané v obci obohatiť o vlastnoručne vyrobené plakety a ceny z hrnčiarskej hliny. Keď zvládli túto techniku, dostali sa aj k ďalším výtvarným technikám (maľba, kresba, grafika, tvarovanie a modelovanie materiálov, dekoratívna činnosť...). Niektorí z nich pokračovali ešte ďalší rok.

Ja som začala „na výtvarku“ chodiť v školskom roku 2007/2008. V tom roku už ako dospelí pokračovali žiaci, ktorí absolvovali 1. a 2. cyklus ZUŠ a chceli sa ďalej vzdelávať, či pripravovať sa na štúdium na vysokej škole. V ďalšom roku pribudli ďalšie dve spolužiačky – mamičky s deťmi, a pred rokom v septembri

Najkrajšie modely z módnjej prehliadky.

sme sa zišli v triede ôsmi – ľudia medzi tridsiatkou a päťdesiatkou, čo sa na staré kolená učia maľovať.

Školský rok v júni ZUŠ v Polomke končila galaprogramom, kde sa výtvarný odbor prezentoval výstavou výtvarných prác, premietačím programom a aktivít na plátno počas hudobných a tanečných čísel a módnou prehliadkou triedy dospelých, ktorá galaprogram otvorila. Témou

prehliadky bolo „Štyri ročné obdobia“ a modely boli inšpirované jarou, letom, jeseňou a zimou, alebo rovnomennou Vivaldiho skladbou. Doplnili ich i šperky z drôtu nášho spolužiaka Štefana Fundu. Autorkami modelov sú Andrea Kohárová, Zuzana Gergelová, Zuzana Podhorská, Darina Fuňďová a Michaela Heretová.

Aj k takémuto niečomu sa dá na staré kolená dostať.

Z módnjej prehliadky v ZUŠ Polomka.

Módnja prehliadka, ZUŠ Polomka, jún 2012.

Programme co-funded by the
EUROPEAN UNION**GREEN MOUNTAIN**
A SUSTAINABLE DEVELOPMENT MODEL FOR GREEN MOUNTAIN AREAS**SOUTH EAST
EUROPE**
Transnational Cooperation Programme**SLOVENSKÁ
AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO
PROSTREDIA***Ing. Lucia Vačková, projektový manažér Green Mountain*

Green Mountain – Model trvaloudržateľného rozvoja horských oblastí

Horské oblasti štátov združených v Európskej únii zaberajú 35,2% jej rozlohy a predstavujú dôležité ekosystémy, ktoré sú v poslednej dobe vystavované sérii rizík a hrozieb ako napr. opúšťanie územia, používanie nevhodných modelov rozvoja územia, nedostatok integrovaného, trvalo-udržateľného prístupu, strata biodiverzity či degradácia ekosystémov. Z hľadiska podielu rozlohy horských oblastí na rozlohe štátu je Slovensko umiestnené na štvrtom mieste, nakoľko viac ako 50% územia SR má charakter horskej oblasti.

Slovenská republika nemá doteraz vypracovanú osobitnú horskú politiku. Aj preto je pre ňu prínosom realizovaný projekt, podporený v rámci druhej výzvy SEE Programme, pod skráteným názvom Green Mountain, ktorý rieši problematiku horských oblastí prostredníctvom rozvoja a šírenia spoločného modelu trvaloudržateľného rozvoja a manažmentu horských oblastí. Projekt poskytne integrovanú stratégiu pre zhodnocovanie a uchovávanie prírodných a chránených horských oblastí. Model trvaloudržateľného rozvoja bude vyvíjať medzinárodný projektový tím, pozostávajúci z 12 organizácií z 10 krajín juhovýchodnej Európy (IT, AT, HU, BG, RO, GR, SK, ME, BIH). Partnerom projektu za Slovensko je Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP), so svojim projektovým tímom, zloženým z pracovníkov Centra tvorby krajiny, environmentálnej výchovy a vzdelávania a Centra environmentalistiky a informatiky.

Riadiaci výbor projektu, zložený zo zástupcov partnerov projektu, na svojom prvom zasadnutí, ktoré sa konalo 24.-25. mája 2011 v Provincii Macerata, Taliansko (Lead partner projektu), detailne naplánoval aktivity projektu a prostredníctvom 3 tematických oblastí a 4 akčných fáz projektu boli zadané konkrétne výstupy a výsledky projektu.

V rámci prvej akčnej fázy projektu, SAŽP spracovala a odprezentovala Analýzu súčasného stavu (ESA) modelového územia – Verejno-súkromného partnerstva Horehron (VSP Horehron), ktoré je situované v krajinársky hodnotnom území a disponuje vysokým prírodným a územným potenciálom (NP Nízke Tatry, NP Muránska planina a NP Slovenský raj), avšak aj pre toto územie je charakteristická znevýhodnenosť svojou lokalizáciou v horskom prostredí a z nej vyplývajúce už spomínané riziká a hrozby. Najväčšou hrozbou územia, vzhľadom k problematike horských

Účastníci konferencie v Grécku.

oblastí, je odliv obyvateľstva súvisiaci s neustále sa zvyšujúcimi životnými nákladmi, ďalej sú to environmentálne a ekologické ohrozenia.

V druhej akčnej fáze projektu boli zostavené tri pracovné skupiny (WG), kde každá samostatne pracovala na konkrétnej problematike horských sídel. SAŽP bola lídrom pracovnej skupiny WG2: Metódy a stratégie pre koordinovaný manažment politik a plánov. Zároveň nominovala svojich expertov do WG1 (Identifikácia ekonomicky trvaloudržateľných aktivít a produktov) a WG3 (Metódy a stratégie pre informovanosť a zvyšovanie povedomia), čím odborne a organizačne prispela k tvorbe Modelu trvaloudržateľného rozvoja a manažmentu horských oblastí.

V tretej akčnej fáze bude zabezpečená integrácia modelu trvaloudržateľného rozvoja a manažmentu horských oblastí do verejných politik, s cieľom zapojenia stakeholderov danej problematiky. Následne budú partne-

ri spoločne vytvárať manažmentové plány svojich území, podporovať územné zladenie procesov ekonomických subjektov, tvorcov politik a rozhodnutí na regionálnej a lokálnej úrovni, s cieľom koordinácie manažmentovej stratégie a osvojenia si manažmentového plánu územím.

Vo štvrtej akčnej fáze budú projektoví partneri prostredníctvom spoločných pilotných akcií, podujatí a medzinárodnej online platformy spoločne testovať, šíriť a odovzdávať do územia model trvaloudržateľného rozvoja a manažmentu horských oblastí.

Kombinácia tematických oblastí strategického významu implementovaná prostredníctvom štyroch ucelených akčných fáz, na multi-úrovňovom kľúčovom partnerstve povedie k dosiahnutiu očakávaných výstupov a výsledkov projektu.

Ing. Karol Herian, CSc., Žilina

Novoťská Hrudka 2012 – jarmok syrov v Novoti

Agrovex Novoť a obec Novoť usporiadali v nedeľu 1. VII. t.r. už 7. ročník svojich krásnych tradičných sviatkov – „Novoťská hrudka 2012 – Syrársky jarmok“. Na tomto krásnom podujatí sa zúčastnili nielen občania obce Novoť, ale i susedné obce – Mýtno, Zákamenné, Krivá na Orave, Tvrdosín a mnohí ďalší účastníci z celého Slovenska a tiež množstvo účastníkov i súťažiacich z Poľska. Taktiež tam bolo veľké množstvo hostí – starostov obcí, zástupcov rôznych spoločností, ŠVPS i zástupcov firiem. Odhaduje sa, že na tomto podujatí mohlo byť spolu vyše 3 tisíc ľudí.

Tento krát sa tieto slávnosti uskutočnili v centre obce Novoť pri Kultúrnom dome, kde bolo veľké množstvo aj predajných stánkov syra, ovčích špecialít, remeselníckych výrobkov, potravinových špecialít a pod. Veľkú obľubu v horúcom počasi mali mliečne nápoje, pivo a tiež stánky s prípravou bryndzových halušiek, s varením gulášov a iných špecialít. Bol to ozajstný pestrý jarmok. K tomu boli po celý čas krásne folklórne vystúpenia a živá hudba pre dobrú náladu.

Samotný program začal prezentáciou krásnych figurálnych syrov a ovčích syrov v Kultúrnom dome. Potom bola svätá omša vo farskom kostole a samotné otvorenie výstavy syrov. Na oficiálnom otvorení slávnosti vystúpil starosta obce Novoť, predseda Agrovexu Novoť Ing. Jozef Kondela a riaditeľ spoločnosti NIKA, Ing. Ján Keresteš. Počas výstavy syrov prebiehala aj súťaž v hodnotení kvality syrov, potom aj obecná liga v ťahaní syrových nití, súťaž detí v konzumácii syrových nití a ďalšie zaujímavé podujatia a hudobné skupiny až dlho do noci.

Hlavnou atrakciou a pýchou Syrárskeho jarmoku bola prehliadka Figurálnych syrov a súťaže v kvalite syrov. V tomto roku sa zúčastnilo 17 výrobcov parených figurálnych syrov a 9 výrobcov ovčích hrudkových syrov. (V minulom roku to bolo až 22 výrobcov figurálnych syrov a 6 výrobcov ovčích hrudiek.) O záujme účastníkov Syrárskeho jarmoku svedčí skutočnosť, že na vystavené syry v Kul-

Tvorcovia vystavených syrových diel sa prekonávali v nápaditosti i zručnosti.

túrnom dome sa prišlo pozerieť a obdivovať a aj hodnotiť tisíce ľudí, ktorí stáli v hustom rade spolu takmer 6 hodín nepretržite.

Program spestrili i rôzne zábavné súťaže pre deti aj dospelých.

Hodnotenie všetkých syrov robila odborná komisia pod vedením Ing. Karola Heriana, CSc. Prítom zvlášť sa hodnotili ovčie hrudkové syry a zvlášť figurálne parené syry. Každý hodnotiteľ hodnotil nezávisle a anonymne, takže prakticky nepoznal výrobcu. U ovčích hrudkových syrov sa hodnotil bodovo vzhľad a konzistencia syra a zvlášť chuť a vôňa syra. U figurálnych parených syrov sa hodnotil tvar a umelecký dojem a taktiež manuálna náročnosť výroby týchto syrov. Po individuálnom zhodnotení a sumarizácii sa získali celkové výsledky. Možno konštatovať, že ovčí hrudkový syr má výraznejšie rozdiely v hodnotení ako figurálne syry. Tam bolo skutočne ťažko robiť rozhodcu, lebo všetky vystavené syry boli veľmi krásne a nápadité.

Okrem odbornej komisie Ovčie hrudkové syry hodnotili i účastníci podujatia a to tak, že na lístok napísali číslo syra, ktorý im najviac chutil. Spolu bolo odovzdaných vyše 600 hlasovacích lístkov.

Všetci účastníci súťaží dostali od starostu obce Novoť a predsedu AGROVEXu dakovné listy a víťazi okrem Čestného diplomu získali i cenne vecné dary.

Pri hodnotení Ovčích hrudkových syrov sa znova ukázalo, že každý výrobca má svoju osobitnú technológiu výroby a medzi jednotlivými syrmi boli veľké rozdiely v konzistencii, v dierkovaní syra a najmä v chuti. Ukázalo sa, že nielen mliekarenským odborníkom, ale aj širokej verejnosti chutia ovčie syry, ktoré sú lahodnej kyslomliečnej chuti a nie syry tvrdé,

Ocenené víťazky súťaže.

Folklórne vystúpenie.

Krásne syrárske diela.

drobivé, bez chuti, alebo príliš kyslé. Správny ovčí syr by mal mať pekný uzavretý povrch, bez prasklín a veľkých otvorov v ceste, nesmie mať veľké množstvo drobných lesklých otvorov (nedostatočná hygiena), mal by mať jemnú, nie tvrdú drobnú štruktúru a mal by mať príjemnú kyslomliečnu chuť i vôňu. Niektoré

syry boli príliš kyslé a nechutné a viaceré zas boli málo vykysnuté a nevýraznej chute. Aj pri takýchto príležitostiach je potrebné upozorniť nielen výrobcov, ale i spotrebiteľov, že čerstvý, ešte sladký nedostatočne vykysnutý syr môže niesť zdravotné riziko nebezpečných mikrobiálnych ochorení – encefalitída, Salmonely, Listérie a pod.

Aj v tomto roku najkrajšou atrakciou a pýchou celého Syrárskeho jarmoku boli Figurálne syry. Tieto krásne vytvarované parené syry z kravského mlieka a čiastočne i údené predstavujú vrchol syrárskeho umenia a umeleckého stvárnenia syrov. Práve na Syrárskom jarmoku v Novoti počas uplynulých 7 rokov sa Figurálne syry na Slovensku tak zdokonalili, že slúžia ako vzor všetkým, ktorí robia tvarované domáce i priemyslové parené syry a to nielen na Slovensku, ale i v susedných krajinách. To už nie sú iba jarmočné údené syrové atrapy, ale už bohaté výtvarné umelecké diela, ktoré šíria slávu našim výrobcam. V tomto roku sa zas objavili nové námety i techniky tvarovania. Boli tam už pestré kvetinové kytice, široká škála záhradných i lesných plodín, prenádherne dvojfarebné syrové torty, vence a nakoniec aj umelecké stvárnenie predmetov bežnej potreby – autá, šachovnica, topánočky, šijací stroj, oblečenie mladomanželov a pod. Ku chvále výrobcov slúži aj to, že tieto Figurálne syry nie sú iba na pozeranie a obdiv, ale väčšinou sú robené tak, aby sa dali konzumovať i v malých dávkach. Pritom aj samotná chuť a konzistencia týchto syrov bola dobrá, nebola moc tvrdá, vysušená, ale jemná, lahodná a smelo môžu slúžiť nielen ako ozdoba, ale aj ako cenný dar pri významných spoločenských príležitostiach. Najlepšie o týchto prednostiach svedčí skutočnosť, že sa už takéto kolekcie syrov predávajú nielen v blízkom okolí, ale i po Slovensku a Poľsku.

Výroba Figurálnych parených syrov v domácich podmienkach nie je len domácou zábavkou, ale to má aj širší spoločenský význam. Okrem toho, že je to výborná potravinová a pochúťka, pomáha rozvíjať ľudovú tvorivosť, dáva príležitosť pre chov dobytka a využitie jeho produktov, čo má dopad aj na krásne vykosené a vypasené okolité lúky a pasienky,

na vytváranie prirodzeného ekologického prostredia, čo umožňuje lepšie rozvíjať agroturistiku a nakoniec výroba Figurálnych syrov dáva možnosť aj primeraného zárobku ľuďom v domácnosti a napomáha to celkovému rozvoju vidieka. Práve vďaka takýmto podujatiam sa táto veľmi pozitívna novinka rýchlo šíri po celom Slovensku.

Na Syrárskom jarmoku v Novoti okrem súťaží o najlepšie Hrudkový ovčí syr a najlepšie Figurálny syr sa uskutočnili i ďalšie zaujímavé súťaže o ktoré bol medzi účastníkmi veľký záujem. Bola to tradičná obecná liga v ťahaní syrovej nite, na ktorej sa zúčastnili mnohé šikovné a zručné výrobkyne parených figurálnych a tradičných syrov. Tu sa súťažilo v ťahaní syrovej nite, kto spraví z určeného množstva syra dlhšiu syrovú niť za najkratší čas. Ďalšia zaujímavá súťaž bola určená pre deti, ktoré zas súťažili v rýchlosti konzumácie 2 m dlhých tenkých syrových nití.

Všetci najlepší súťažiaci v oboch súťažiach dostali od starostu obce a predsedu Agrovexu diplomy a ceny. Veľké uznanie a pochvalu si však zaslúžia všetci účastníci všetkých súťaží.

Nakoniec treba organizátorom „Syrárskeho jarmoku – Novotská hrudka 2012“ a to predsedovi Agrovexu Ing. Jozefovi Kondelovi a aj samotnému starostovi a vedeniu obce Novot', úprimne poďakovať za krásne pripravené a zorganizované podujatie, ktoré si už získalo veľký obdiv a úctu na celom Slovensku. Úprimná vďaka patrí aj všetkým sponzorom, spolupracovníkom podujatia, všetkým súťažiacim a aj samotným návštevníkom tohto výnimočne krásneho podujatia. Práve takéto

Výber z vystavených syrových diel.

tradičné a spoločenské stretnutia napomáhajú nám všetkým pri zviditeľnení našich tradícií a pri zvelaďovaní vidieka.

foto Štefan Kolenčík

Výročná členská schôdza OZ VIPA SK

21. júna 2012 v Žiline v Hoteli Slovakia sa konala Výročná členská schôdza OZ Vidiecky parlament na Slovensku.

Na zasadnutí Výročnej členskej schôdze v Žiline.

Zasadnutie otvorila predsedníčka podávaním za prácu v roku 2011, členom predsedníctva, členom Vidieckeho parlamentu, desiatkam dobrovoľníkov. Pád vlády nám skomplikoval život a zastavil prácu na rozpracovaných projektoch. Bol to ďalší rok skúšok a odvahy hlásiť sa k združeniu finančne podvyživenému. Finančná kríza postihla väčšinu OZ a mnohé aj museli svoju činnosť ukončiť. Museli sme hľadať možnosti. Systém refundácie v projektoch z PRV je v praxi občianskych združení neudržateľný.

K činnosti predsedníctva možno konštatovať, že pracovalo v duchu stanov, z každého zasadnutia bolo odsúhlasené uznesenie, ktorého plnenie sa na nasledujúcom zasadnutí kontrolovalo. Uznesenia sa plnili, treba však vážne vytknúť nedodržovanie stanovených termínov. Ďalším vážnym nedostatkom bola účasť samotných členov predsedníctva. Zasadnutia sa dokončovali hlasovaním elektronicky cez e-mailovú konferenciu členov predsedníctva per – rolam. Čo je tiež dôsledok nedostatku financií.

Zasadnutia predsedníctva v roku 2011 sa konali 25. januára 2011, 28. februára 2011,

14. apríla 2011, 9. mája 2011, 23. septembra 2011, 16. novembra 2011. VČS 29. marca 2011 v Banskej Bystrici – nebola dokončená a druhá VČS 10. júna 2011 v Nitre. Dôvodom boli pretrvávajúce problémy s L. Hudákom, ktorého za porušovanie etických zásad, ohováranie, obviňovanie, zastrašovanie a šírenie správ, ktoré poškodzujú meno VIPA SK, VČS v Nitre vylúčila z predsedníctva aj z členstva VIPA SK.

No aj napriek ťažkostiam sme realizovali aktivity, ktoré sme si naplánovali.

Krst prezentačného CD.

Slávnostný obed v hoteli.

Projekt VIKOS

VIKOS – Vidiecky komunikačný systém vznikol ako pilotný internetový nástroj, zameraný na príjem a poskytovanie informácií občanmi a pre občanov vo vybranom regióne. Pre odskúšanie VIKOS-u sme v spolupráci s OZ Vidiecky parlament, vybrali oblasť Slovenska menej propagovanú a pretraktovanú v masmediálnych prostriedkoch, a to oblasť HONT-u.

Mladí účastníci kurzu na jednom zo série školení v Krupine.

stratégie (VIKOS)“, ktorý sa realizuje v rámci Opatrenia 3.3 Vzdelávanie a informovanie.

Marketing územia a základy webovej propagácie – témy školení:

1. Marketing regiónu – úvod
2. Oboznámenie sa s Integrovanou stratégiou rozvoja územia Verejno-súkromného partnerstva Hontiansko-Dobronivského
3. Návšteva územia Hontiansko-Dobronivského partnerstva a prezentácia dobrých príkladov z praxe
4. Pozitíva a negatíva Verejno-súkromného partnerstva
5. Swot analýza územia
6. Projektový manažment
7. Prezentácia projektov
8. Webové stránky ako nástroje propagácie územia

Vidiecky komunikačný systém (VIKOS) má byť informačným nástrojom predovšetkým pre občanov, následne pre miestne úrady a zastupiteľstvá. Má slúžiť na rýchlu komunikáciu medzi spoluobčanmi regiónu (obce) a príjem (poskytovanie) informácií z obcí regiónu. Obyčajný návštevník stránky má možnosť zistiť základné informácie o živote v regióne HONT.

Registrovaným účastníkom systém umožňuje príjem pravidelných informácií z regiónu a z vybraných inštitúcií, dávať otázky miestnym zastupiteľstvám, diskutovať so spoluobčanmi, poskytovať informácie resp. nápady a pripomienky, vkladanie textov a obrázkov.

V rámci projektu sme pre Vás pripravili 8-dňový vzdelávací kurz na tému „Marketing územia a základy webovej propagácie“ a 1-dňový kurz „Používanie softvéru a správa systému“, ktorá je spolufinancovaná z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 v rámci realizácie projektu „Vzdelávacia a komunikačná podpora tvorby integrovanej

Z prezentácie projektov.

Každá skupina účastníkov po zvládnutí tematických okruhov kurzu prezentovala prostredníctvom svojho lídra vlastný projekt.

Informácia z realizácie projektu

V projekte „Vzdelávacia a komunikačná podpora tvorby integrovanej stratégie – VIKOS.

Cieľom projektu bolo „využiť a prispôsobiť internetový komunikačný systém na zabezpečenie aktívnej účasti občanov pri tvorbe a realizácii integrovaných stratégií pre rozvoj vidieka“, aby sa miestni obyvatelia územia mohli kvalifikovane zapájať do rozhodovacieho procesu.

Z prezentácie projektov.

Systém VIKOS obsahuje informácie o území a (uvítaciu stránku, strategické dokumenty rozvoja územia, priestor pre marketing územia orientovaný hlavne na turistov a investorov a p.) informácie o obciach (základné údaje, dostupnosť, zaujímavosti, atraktivity, infraštruktúru a služby, napojenie na turistické trasy a p.)

Termín	Miesto
18. 8. 2011	Krupina
19. 8. 2011	Krupina
20. 8. 2011	Krupina
22. 8. 2011	Krupina
26. 8. 2011	Budča
9. 9. 2011	Dobrá Niva
23. 9. 2011	Krupina
2. 10. 2011	Krupina
9. 10. 2011	Uňatín
14. 10. 2011	Krupina
27. 10. 2011	Krupina
15. 11. 2011	Krupina
1. 12. 2011	Krupina
5. 12. 2011	Krupina
6. 12. 2011	Krupina
7. 12. 2011	Krupina
8. 12. 2011	2 × Krupina
9. 12. 2011	2 × Krupina
12. 12. 2011	Krupina
14. 12. 2011	Krupina
19. 12. 2011	2 × Krupina

Cieľ

Cieľom informačnej aktivity je skvalitniť a podporiť ľudský potenciál poskytovaním potrebných vedomostí, zručností a informácií. Podmienkou kvalitného vypracovania stratégie je prístup zdola nahor, ako možnosť zapojenia sa miestnych obyvateľov na vidieku do rozhodovacieho procesu. Na to je potrebné poznať možnosti daného územia a zaktivizovať miestne obyvateľstvo a jeho zapájanie sa do

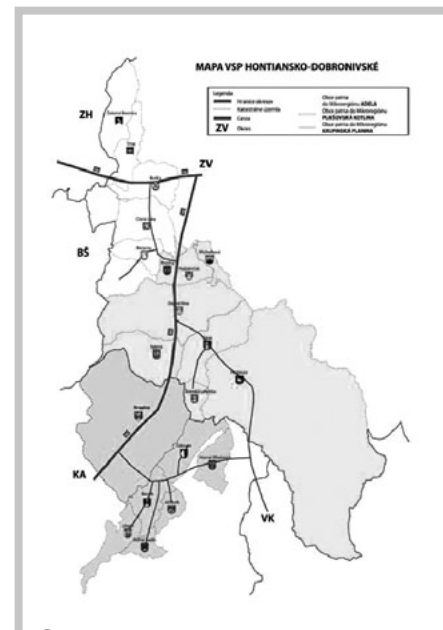
Hodnotenie negatív a pozitív webových stránok.

procesov rozhodovania. K naplneniu týchto cieľov sa prispelo aj prostredníctvom realizácie školení pre v rámci realizácie projektu „Vzdelávacia a komunikačná podpora tvorby integrovanej stratégie (VIKOS)“, ktorý sa

realizuje z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, Opatrenie 3. 3 Vzdelávanie a informovanie „Marketing územia a základy webovej propagácie“.

V rámci školení sa účastníci oboznámili s Integrovanou stratégiou územia VSP Hontiansko-Dobronivského, ktorá slúžila ako základ pre jednotlivé tematické okruhy školení. V rámci školení sme navštívili predmetné územie, a to: v Budči: Čertovu skalu, na Dobrej Nive pozostatky dobronivského hradu v Podzámčoku a Gavúrky, v Uňatíne: náučný chodník a v Krupine: múzeum A. Sládkoviča a Vartovku. V rámci prezentácie projektov,

Mapka VSP Hontiansko-Dobronivského.

V kultúrnom dome v Krupine.

Účastníci kurzu spoznávali možnosti územia VSP Hontiansko-Dobronivského priamo v teréne.

účastníci školení odprezentovali mikroregión Adela, rozvoj vidieckeho turizmu na Bzovíku, prezentácia možností rozvoja cestovného ruchu, tieto prezentácie mohli vzniknúť až po zvládnutí predchádzajúcich tematických okruhov, v neposlednom rade spracovali a podali projekt „**Mládež v akcii**“, spracovanie projektu prebiehalo nad rámec školení,

kde sa vytvorili pracovné skupiny, ktoré si rozdelili projekt na jednotlivé samostatné úlohy a pri spoločných stretnutiach leadrov skupín dotvorili a spracovali projekt do konečnej podoby. Na poslednej téme školenia sme analyzovali webové stránky z územia, kde sme hodnotili ich pozitívne a negatívne stránky ich propagácie.

Školenia, diskusie i spoločná práca na projektoch prebiehali v priateľskej atmosfére.

aces

Academy of Central European Schools

Danica Lacová

Úspech slovenských škôl v medzinárodnej súťaži ACES

Do aktuálneho šiesteho ročníka medzinárodnej súťaže aces – Akadémie stredoeurópskych škôl sa zapojil rekordný počet škôl zo Slovenska a ďalších 14 krajín strednej a východnej Európy. Do súťaže zaslalo svoje projektové zámery až 36 slovenských škôl.

Slovenské školy zaznamenali výnimočný úspech aj podľa výsledkov hodnotenia medzinárodnej komisie, ktorá zo 174 prihlásených školských partnerstiev zo 415 škôl vybrala 44 najlepších medzinárodných partnerstiev. Až na 12 z nich participujú aj školy zo Slovenska.

Hlavnou témou tohtoročnej výzvy na predkladanie cezhraničných školských projektov pod názvom „Odras reality – Ako vnímame a vytvárame svet prostredníctvom médií“ bola mediálna gramotnosť. Mediálna gramotnosť je v dnešnej informačnej spoločnosti kľúčovým faktorom aktívneho občianstva: ide o súbor zručností, ktoré ľuďom umožňujú dorozumievať sa prostredníctvom čoraz širšej škály správ s použitím obrazu, textu a zvuku. Mediálne vzdelávanie umožňuje mladým aj starším rozvíjať svoje analytické a komunikačné zručnosti, ktoré sú v dnešnej spoločnosti také potrebné. Iniciatíva aces vyzvala v rámci aktuálneho projektového kola školy, aby svojich žiakov podporovali v posudzovaní mediálneho obsahu a vytváraní a šírení vlastných mediálnych produktov.

Medzinárodná komisia zložená z odborníkov v oblasti školstva a vzdelávania a zástupcov ministerstiev školstva participujúcich krajín vybrala na základe vopred stanovených kritérií najlepšie projekty, ktoré získajú granty na realizáciu projektových nápadov. S účasťou

slovenských škôl budú realizované projekty týkajúce sa pozitívnych ale i negatívnych vplyvov masových médií na náš život, formovaní názorov verejnosti a vyhodnocovania informácií, ktoré prostredníctvom médií získavame. V druhej polovici septembra sa žiaci a učitelia z 15 krajín Európy, ktorí predložili najlepšie projektové nápady, stretnú na prvom spoločnom podujatí v slovenskom meste Laško.

ACES – Akadémie stredoeurópskych škôl

Vzdelávací program aces vznikol v roku 2006 z iniciatívy Nadácie ERSTE. Koordinátormi programu, ktorý podporujú ministerstvá školstva všetkých 15 partnerských krajín, sú neziskové organizácie Interkulturelles Zentrum (Rakúsko) a VČELÍ DOM (Slovenská republika). Jeho cieľom je umožniť a posilniť medzikultúrny dialóg a spoluprácu mladých ľudí a vytvoriť sieť na vzájomnú výmenu informácií a poznatkov. Partnerskými krajinami programu sú Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Čierna Hora, Chorvátsko, Kosovo, Macedónsko, Maďarsko, Moldavsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovensko a Srbsko. Doteraz sa do programu aces zapojilo približne 20 000 žiakov a 2 600 učiteľov. Podrobné informácie na: www.aces.or.at

Kontakt pre médiá:**ERSTE Foundation**

Andreea Gurău

tel.: + 43 (0) 50100 – 19614,

e-mail: andreea.gurau@erstestiftung.org

Interkulturelles Zentrum

Barbara Hämmerle

tel.: +43 (0)1/586 75 44 -12

e-mail: barbara.haemmerle@iz.or.at

VČELÍ DOM

Danica Lacová

tel.: +421 (0)2 2086 2286

e-mail: danica.lacova@vcelidom.sk

Nadácia ERSTE

Nadácia ERSTE vznikla v roku 2003 ako právny nástupca Erste Oesterreichische Spar-Casse, prvej rakúskej sporiteľne. Nadácia ERSTE je hlavným akcionárom Erste Group a investuje časť svojich dividend do rozvoja spoločností v Rakúsku a v strednej a juhovýchodnej Európe. Nadácia podporuje občiansku participáciu a občiansku angažovanosť, jej cieľom je spájať ľudí a šíriť povedomie o nedávnej histórii regiónu, ktorý po roku 1989 prešiel výraznými zmenami. Nadácia aktívne realizuje vlastné projekty v rámci troch programov: Sociálny rozvoj, Kultúra a Európa.

Viac informácií na: www.erstestiftung.org.

ERSTE Stiftung**VČELÍ DOM****Interkulturelles Zentrum**

Interkulturelles Zentrum (IZ) je nezávislá nezisková organizácia so sídlom vo Viedni (Rakúsko). Od roku 1987 podporuje medzinárodné partnerstvá medzi školami, cezhraničnú spoluprácu v oblasti vzdelávania, medzinárodnú mládežnícku prácu, ako aj medzikultúrne vzdelávanie a manažment rozmanitosti v Rakúsku a v zahraničí. Úspešné projekty ako aces alebo YouthNET podporujú medzikultúrny dialóg medzi členskými krajinami Európskej únie a krajinami východnej a juhovýchodnej Európy. V januári 2007 sa IZ stalo Národnou agentúrou pre program EÚ „Youth in Action“.

Viac informácií nájdete na www.iz.or.at.

VČELÍ DOM

VČELÍ DOM je občianske združenie, ktoré vzniklo v máji 2009 v Bratislave s cieľom podporovať a rozvíjať programy a iniciatívy spojené so vznikom novej zjednotenej Európy. Združenie sa aktívne podieľa na vyhladávaní a tvorbe zdrojov, ktoré môžu pomôcť oživiť kultúrny a spoločenský život na Slovensku a v ostatných krajinách strednej a juhovýchodnej Európy. Úsilie združenia VČELÍ DOM sa sústreďuje na tvorbu stratégií, vytváranie platforiem, podporu a organizovanie verejnoprospešných projektov na Slovensku a v zahraničí. Medzi dôležité ciele združenia patrí aj posilňovanie občianskej spoločnosti a dialógu v Európe.

Viac informácií nájdete na www.vcelidom.sk.

doc. Ing. Egon Gyarmathy, CSc., predseda komisie oviec a kôz pri SZCH

Nesпамätáme sa konečne ani v oblasti chovu kôz?

Nezainteresovaný čitateľ sa pousmeje nad názvom príspevku, avšak zainteresovaný pracovník živočíšnej výroby sa nad obsahom článku zamyslí a podľa svojich možností by sa pokúsil aj pre toto odvetvie živočíšnej výroby niečo urobiť.

Čo vlastne ide? Chov kôz už od pradávna na území terajšej Slovenskej republiky zaujímal významné postavenie, a to hlavne úžitkovými vlastnosťami, t.j. pomerne vysokou produkciou mlieka na vtedajšie chovateľské podmienky a to najmä u drobnochovateľov, a tiež reprodukčnými vlastnosťami. V neskorších rokoch po založení niekoľkých fariem sa tieto ukazovatele ešte do určitej miery zlepšili a odvetvie chovu kôz nebolo stratové. V priebehu 10 až 15 rokov však v tomto odvetví došlo k podstatným zmenám, najmä čo sa týka zníženia stavu kôz evidovaných v Centrálnnej evidencii hospodárskych zvierat (zaužívaná skratka CEHZ), a to najmä kvôli nelogickej a často byrokratickej legislatíve, ktorú požaduje EÚ. Aby toho nebolo málo, naše zodpovedné orgány už aj tak komplikovanú legislatívu ešte viac skomplikovali a trvajú na jej zbytočnom uplatňovaní. A potom sa nečudujeme, že v Súpise hospodárskych zvierat k 31.12.2011 vydanom Výskumným ústavom ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (známa skratka VUEPP) sa uvádza, že v SR sa chová okolo 34.100 kôz z toho kôz matiek 25.300 ks, avšak týchto sa chová podľa mojich poznatkov o niečo viac, nakoľko nie sú uvedené v CEHZ v Žiline. A v niektorých prípadoch sa jedná nie o chovy s jednou či dvomi kozičkami, ale o početnejšie stáda, kde sa nedodržiavajú ani požiadavky plemenárskeho zákona.

Už som o tom viackrát písal, ale nemalo to žiadnu „ozvenu“ u kompetentných orgánov, a tak to znovu uvádzam, snáď predsa si to niekto prečíta a rozhodne sa v tom urobiť

určitý poriadok. Návrhov na riešenie sme už uvádzali viac.

Nejde o „zatracovanie“ legislatívy, tá by mala byť samozrejmosťou vo všetkých chovoch a u všetkých druhov zvierat, či sa jedná o veľkochov, resp. drobnochovateľov. Ide tu o v prvom rade o správny systém a účinné zavádzanie legislatívy do praxe, bez zbytočných finančných nákladov a výdavkov ako aj zbytočného pracovného zataženia samotných chovateľov. A žiaľ v praxi sa s takýmito problémami často stretávame, čo spôsobuje, že stavy hospodárskych zvierat sa na vidieku znižujú a od vlaňajšieho roku aj v oblasti chovu oviec, čo bude mať, resp. už aj má veľký dosah na naše poľnohospodárstvo a najmä živočíšnu výrobu, ako aj na celkový ráz krajiny, ale aj zamestnanosť či sebestačnosť.

V tomto príspevku by som chcel teda poukázať na určité problémy dotýkajúce sa chovu kôz a capkov a tieto v krátkom čase doriešiť k spokojnosti chovateľov, najmä drobnochovateľov. Veď práve nová vláda a hlavne pán minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka pán Ľubomír Jahnáček uviedol, že by veľmi rád obnovil rozvoj poľnohospodárstva a živočíšnej výroby na vidieku.

Rozoberme si napr. označovanie kôz, resp. oviec. Podľa legislatívy EÚ a prijatých vyhlášok našich kompetentných orgánov, by sa mala aj jedna kozička u drobnochovateľa zaevidovať v CEHZ a keď táto porodí koziatka, tak ich musí nahlásiť a uviesť tiež ich pohlavie a početnosť. Potom keď chce chovateľ neskôr zabiť napr. capka znovu toto musí nahlásiť do centrálnej evidencie. Ďalej je požiadavka, že

Ilustračné foto – www.sxc.hu

kozliatka do veku 6 mesiacov ak ich chce predať, musí chovateľ označiť dvoma náušnicami, ktoré si musí zakúpiť a toto všetko musí znovu nahlásiť do CEHZ. Toto všetko by mala zabezpečiť „chovateľka“ alebo „chovateľ“, ktorá chová jednu kozičku a nemá žiadne vedomosti o prijatej legislatíve, často nepoužíva počítač, či internet a o rôznych nariadeniach nevie. Chová kozičku len pre produkciu mlieka pre vlastnú potrebu a často pre spásanie záhrady. Nie, že by sme sa tešili z toho, že sa ešte nájdu chovatelia, ktorí držia na vidieku zvieratá a tieto spásajú trávne porasty, ktoré nikto nepokosí a takýmto spôsobom vlastne chovatelia zlepšujú celkový obraz krajiny. A tak teda sa zamyslime, kto by mal pomôcť chovateľom, najmä drobnochovateľom pri zavádzaní legislatívy? Uvažovalo sa o tom pri zavádzaní legislatívnych požiadaviek do praxe, že by tzv. plemenársky resp. veterinárny pracovník z danej lokality tento úkon vykonával? V Slovenskom zväze chovateľov (ďalej len „SZCH“) túto činnosť vykonáva tzv. dôverník, ktorý má na starosti chovateľov zapojených cez túto organizáciu do kontroly úžitkovosti (skratka KÚ) a tiež do kontroly mliekovej úžitkovosti (KMÚ). V minulých rokoch padol aj návrh, aby sa do tejto problematiky zapojili aj obecné úrady, ktoré by takto získali prehľad o početných sta-

voch chovaných zvierat najmä u drobnochovateľov v ich obciach. Obecné úrady by vedli aj záznamy a mali by aj kontakt na pracovníka, ktorý by drobnochovateľom v tejto problematike, napr. v označovaní zvierat pomohol. Tento návrh sa nerealizoval, nakoľko nenašiel pochopenie u predstaviteľov obcí, ktorí to brali ako zbytočnú záťaž. Mám dojem, že tento návrh by sa ešte mal v kompetentných orgánoch prediskutovať, veď tu nejde o žiadnu veľkú záťaž, ale o zlepšenie prepotrebnej evidencie chovaných zvierat na Slovensku. A tak sa teda nečudujme, že nie sú nám známe ani početné stavy najmä kôz, resp. ovečiek u chovateľov, bez ohľadu na početnosť chovaných zvierat. Nehovoriac o tzv. „čiernej plemenitbe“, keď sa kozičky pripúšťajú neklasifikovanými capmi, u ktorých je neznáma úžitkovosť ich matiek a veľmi často dochádza aj k príbuzenskej plemenitbe, ktorá spôsobuje zníženie mliekovej úžitkovosti, plodnosti a výraznému zhoršeniu exteriéru u narodených zvierat, ako aj k častým úhynom. Žiaľ, k takejto plemenitbe dochádza najmä na vidieku u drobnochovateľov, ktorí nie sú evidovaní v CEHZ, resp. nie sú zapojení do KU a KMÚ cez organizáciu SZCH.

Zmienim sa aj o „Nákupných trhoch“ (NT) na plemenné capky v SR v roku 2012. Tieto sa budú konať od druhej polovice augusta a celkove by mali byť 3, a to 24.08.2012 od 13.00 hod na veľkej predvážzacej ploche na výstavisku Agrokomplex v Nitre počas výstavy Agrokomplex – Národná výstava zvierat, kde by malo byť predvedených 10 plemenných capkov, ďalší NT by sa mal konať v Dobrej Nive u p. Pavelku, kde by malo byť predvedených 7 plemenných capkov, potom v PD Mestečku v mesiaci september, kde ale doposiaľ nie je ešte presne stanovený termín NT. Pôvodne sme mali orgnaizovať nákupný trh v Záborskom pri Prešove 28. septembra 2012, ale pre nedostatok plemenných capkov sa tento trh s najväčšou pravdepodobnosťou konať nebude.

Je treba zvýrazniť, že plemenné capky na NT produkujú prevážne členovia, čiže chovatelia organizácie SZCH. Už dlhé desaťročia produkujú plemenných capkov drobnochovatelia organizovaný v SZCH. V roku 2011

sa na NT predviedlo 19 capkov z čoho bolo 5 vyradených vo veku nad 5 mesiacov a museli dosiahnuť hmotnosť 32 kg. Avšak aj s ohodnotenými capkami, t.j. s ich predajom boli vážne problémy, nebol záujem o kúpu týchto plemenníkov. Tak potom potom ako je to s číselnými stavmi kôz v SR? Na jednej strane sa uvádza už vyššie uvedený číselný stav kôz, teda 25.300 kusov kôz matiek a na druhej strane je veľký problém s predajom 19 capkov, ktoré chovatelia nevedia predať. Veď odchov capkov do veku 5 mesiacov a do hmotnosti nad 32 kg si vyžaduje od chovateľa veľa úsilia, starostlivosti a tiež krmiva, okrem sena a jadrového krmiva, ešte aj množstvo mlieka, ktoré zvierat počas najmenej 2 – 3 mesiacov vycicia od matky. Nuž odpoveď je jednoduchá, prečo sa plemenné capky nepredávajú. Je rozšírená čierna plemenitba. A preto naši chovatelia už prestávajú mať záujem o odchov plemenných capkov. Pre koho chovať kvalitné zvieratá? Prečo plniť všetky požiadavky legislatívy, byť pod stálou kontrolou, mať výdavky, platiť množstvo poplatkov? Veď sused, či suseda nemá registrovanú farmu, zvieratá predáva bez problémov, dokonca aj mlieko od nich a nič sa nedeje. Ak v reálne krátkom čase nepríde k náprave, potom sa na Slovensku prestanú chovať plemenné capky. Budeme opäť výnimoční, škoda, že tak neslávne. Kde sú tie časy (asi 15 – 20 rokov dozadu), keď sa na území Slovenska oklasifikovalo na NT 150 až 200 plemenných capov a vtedy štát kupoval plemenníkov a títo sa umiestňovali do dedín na vidieku, kde ich chovatelia ďalej chovali a s nimi pripúšťali kozičky, takže nebola žiadna čierna plemenitba. Ďalší problém v nezaevidovaní kôz u chovateľov je aj z dôvodu nezmýšľaných legislatívnych požiadaviek EU, ktoré ešte naše riadiace orgány zdublikovali kvôli väčším príjmom výrobcov a preto sme prijali označovanie zvierat dvoma náušnicami.

V zahraničí v mnohých štátoch EU je zavedené označovanie jednou ušnou známkou a tetovaním a zodpovedá to legislatívnym požiadavkám EU. A čo sa často stáva v praxi, keď sa označujú zvieratá dvomi ušnými známkami /ľudovo náušnicami/ a ušnice sa netetujú? Dochádza často k pretrhnutiu ucha, ak sa

zvieratá pasú v krovinatých oblastiach a často sa stratia obe náušnice a potom je problém identifikovať zviera, ktorému ušnice hnisajú a tak dochádza aj k ich vyradeniu a možno sa jedná aj o vysoko úžitkové jedince. A nielen to, nielen že strácame kvalitné zvieratá, ale ich takto aj zbytočne trápime. Nie je lepšie mať tetovanie, ktoré trvá pár sekúnd a zostane na celý život, ako mať zvieratá s roztrhnutými a hnisavými ušnicami?

Všimne si už konečne niekto od pracovníkov príslušného ministerstva až po zodpovedné inštitúcie, ktoré majú v náplni práce usmerňovať a riadiť situáciu v odvetví živočíšnej výroby a prirochia k náprave týchto problémov? Alebo budeme naďalej svedkami znehodnocovania takmer 80 ročnej plemenárskej a šľachtiteľskej práce v oblasti chovu kôz a oviec?

Záverom príspevku treba zdôrazniť, že v bývalej ČSSR a tiež neskôr v SR, plemenárska práca mala vysokú úroveň, pretože sme boli v popredí nielen pred tzv. socialistickými štátmi, ale aj kapitalistickými krajinami si brali od nás vzor a robili všetko preto, aby dosiahli našu úroveň v oblasti šľachtenia a plemenitby hospodárskych zvierat.

Je tomu viac ako 24 rokov, ale ktorú krajinu požiadala Severná Kórea o pomoc z hľadiska prenosu embrií kôz v rokoch 1997 a 1998? Bola to vtedajšia SSR, a konkrétne Vysoká škola poľnohospodárska a vtedajší Výskumný ústav živočíšnej výroby v Nitre, kde sa školili pracovníci zo Severnej Kórey a pracovníci z týchto slovenských inštitúcií boli počas 2 rokov pomáhať zavádzať a zlepšovať úžitkovosť tam chovaných kôz, aby sa dosiahlo zlepšenie potravinovej situácie v uvedenej krajine.

Nie je dôležité, ktorá to bola krajina, ale ide o to, že to požiadali predstavitelia tejto krajiny slovenské inštitúcie, ktoré dosahovali výborné výsledky v tejto oblasti živočíšnej výroby. Áno, bola tu vynikajúca plemenárska a šľachtiteľská práca a preto je potrebné ju u nás konečne začať budovať a udržať jej kvalitu. Urobme preto všetko, aby sme sa za pár rokov nemuseli hanbiť za terajšie naše počínanie.

Pozvánka na VII. zasadnutie Fóra VIPA

Vážení priatelia vidieka, už siedmy krát sa stretneme na zasadnutí Fóra Vidieckeho parlamentu, aby sme spoločne sformulovali našu politiku rozvoja slovenského vidieka na najbližšie dva roky. **Tohtoročné fórum zasadne 22. – 23. septembra 2012 v Mošovciach okres Turčianske Teplice, Park Hotel Kaštieľ Mošovce pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča.**

Na zasadnutie pozývame iniciatívnych ľudí, ktorých skúsenosti, vzdelanie a lídrovské schopnosti dávajú predpoklad k vytvoreniu efektívnych vidieckych politik, ktoré zabezpečia optimálne podmienky pre rozvoj vidieka a pre rozumné využívanie európskych fondov.

Preto si dovoľujeme pozvať Vás na toto zasadnutie a do práce v odborných skupinách, ktoré budú rokovať o konkrétnych problémoch a potrebách vidieka a o možných riešeniach.

Podľa Vašich záujmov a profesionálnej orientácie si môžete vybrať zo štyroch pracovných skupín. Garantmi jednotlivých skupín budú špecialisti, ktorí poskytnú účastníkom vstupné informácie o súčasnom stave a legislatívnych rámcach príslušnej problematiky.

Témy pracovných skupín

1. pracovná skupina
Cestovný ruch – agroturistika – prínos alebo prekážka?
2. pracovná skupina
Poľnohospodárstvo – vidiek?
3. pracovná skupina
Rodová rovnosť naša (ne) známa
4. pracovná skupina
Program obnovy rodiny – základná bunka štátu v ohrození, etika ľudských vzťahov.

Program VII. Zasadnutia

Sobota 22. 9.

- 09:00 – 10:00 prezentácia
- 10:00 – 10:15 otvorenie a privítanie hostí, príhovor pána ministra
- 10:15 – 11:30 vyhodnotenie plnenia záverov VI. Fóra z Košíc
- 11:30 – 11:45 organizačné inštrukcie
- 11:45 – 12:30 obed
- 12:30 – 13:30 prehliadka obce (Múzeum remesiel, dom Jána Kollára)
- 13:30 – 17:00 práca v skupinách, spracovanie výstupov
- 17:00 – 18:00 prezentácia výstupov
- 18:00 – 19:00 ubytovanie
- 19:00 – 23:00 spoločenský večer – vidiecka večera – kultúrny program

Nedeľa 23. 9.

Blatnica – **Deň turčianskeho vidieka**

Hlavný program od 09.30 – 16.30 hod

Súbežne s hlavným programom budú prebiehať ďalšie aktivity: tradičná turčianska zabíjačka, ukážky výroby ľudových remeselníckych výrobkov a umeleckých diel, vozenie návštevníkov na koči, atrakcie pre deti, výstava poľnohospodárskej techniky, golfové odpalisko a ďalšie.

Účastnícky poplatok predsedníctvo VIPA schválilo vo výške 30,00 EUR a je v ňom zahrnutá strava, ubytovanie a kultúrny program. Poplatok pre účastníkov, ktorí nebudú potrebovať ubytovanie, je 20,00 EUR.

**Regionálna
rozvojová agentúra
Dolný Turiec**

a

**Turčianska
poľnohospodárska
a potravinárska
komora**

si Vás dovoľujú pozvať
dňa 23. septembra
do Blatnice na

DEŇ TURČIANSKEHO VIDIEKA 2012

za realizačný tím DTV
Ing. Janka Mikušáková

partner
podujatia:

DEŇ TURČIANSKEHO VIDEKA 2012

Miesto: areál hotela Gader v Blatnici

- 10.00 – 10.15** Otvorenie. Predstavitelia RRADT a TRPPK oficiálne otvárajú prezentáciu, ochutnávku a predaj remeslníckych výrobkov a produktov poľnohospodárov, roľníkov, pestovateľov a chovateľov. Otvárajú výstavu poľnohospodárskych a domácich zvierat.
- 10.15 – 10.45** reprodukováaná hudba, moderátor predstavuje jednotlivých predajcov a vystavovateľov a ich produkty
- 10.45 – 11.00** vystúpenie heligonkárok a speváčok, sestier Bacmaňákových
- 11.00 – 11.15** „Bude veselo“ – vystúpenie ľudovej rozprávačky Anny Vojtkovej
- 11.15 – 11.30** vystúpenie heligonkárok a speváčok, sestier Bacmaňákových
- 11.30 – 12.00** „Šikovný som ja psík“ – ukážky výcviku psov – agility
- 12.00 – 12.15** vystúpenie Petra Pučeka a spol. – hra na fujare trombite, otvorenie školy plieskania bičom
- 12.15 – 12.30** vystúpenie heligonkárky a speváčky Vlasty Mudříkovej
- 12.30 – 13.00** vystúpenie súboru Lysec – Dožinky, pásmo ľudových zvykov
- 13.00 – 13.20** Príhovory hostí
- 13.20 – 13.40** vystúpenie rómskej kapely Luna
- 13.40 – 14.10** Medzinárodné majstrovstvá Slovenska v jedení jogurtov – tréning na zápis do Guinnessovej knihy rekordov.
- 14.10 – 14.30** vystúpenie rómskej kapely Luna
- 14.30 – 15.00** Medzinárodné majstrovstvá Slovenska v jedení jogurtov
- 15.00 – 15.20** vystúpenie rómskej kapely Luna
- 15.20 – 16.00** „Drž, ho!“ – akčné ukážky výcviku psov, zadržanie páchatela
- 16.00 – 16.15** „Ej, privábim si ťa ja“ – účinkujúci: Robert Štancel, Vladimír Kaderka, Karol Stodolica – majstri vo vábení jeleňov – ukážky, Peter Lauček – juniorský majster vo vábení zveri
- 16.15 – 16.30** „Šťastnejší vyhráva“ – vylosovanie tomboly
- 16.30 – 16.45** „Na konci bič plieska“ – zatvorenie dnešnej školy plieskania bičom.

Prihláška do súťaže Vidiecka žena – Líderka roka 2012

Údaje o žene, ktorú nominujem do súťaže		Údaje o osobe, ktorá zasiela prihlášku
Meno a priezvisko:		Meno a priezvisko:
Adresa:		Adresa:
Telefón/ e-mail		Telefón/ e-mail
Kategória nominácie: ☐ žena – aktivistka ☐ žena – politička ☐ žena – podnikateľka ☐ žena – remeselníčka ☐ žena – seniorka		
Vek:	Počet detí:	Vzťah k osobe, ktorú nominujem do súťaže (rodina, sestra, kolega...):
Povolanie:	Záľuby:	
Prečo ju navrhujem – uveďte KONKRÉTNE aktivity, v čom a ako sa angažuje, čím sa zaoberá, aké úspechy dosiahla. Vyberte len tie najpodstatnejšie, ktoré sú z Vášho pohľadu jedinečné, výnimočné a odôvodnite (napríklad: dosah na miestnu komunitu...) v rozsahu max. jednej strany.		

Líderka roka 2012 – vyhlásenie súťaže

Vidiecky parlament na Slovensku s partermi súťaže vyhlasuje 11. ročník súťaže Vidiecka žena roka – „Líderka roka 2012“, mimoriadne v Európskom roku aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami, vyhláseného EU aj kategóriu žena – seniorka.

O d roku 1997 sa každoročne pod záštitou Nadácie „World Women Summit Foundation“ konajú rôzne aktivity a podujatia zamerané na posilnenie postavenia a vzdelania vidieckych žien vo viac ako 100 krajinách po celom svete. Ženy tvoria viac ako štvrtinu celkovej svetovej populácie, 500 miliónov žien žije pod hranicou chudoby vo vidieckych oblastiach, ženy predstavujú viac ako 50% pracovnej sily a podieľajú sa na viac ako 30% poľnohospodárskych prác v priemyselných krajinách sveta.

Preto chceme v rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien 15. októbra aspoň touto formou (vyhlásením víťazov súťaže) odmeniť, morálne oceniť a podporiť vidiecke ženy – líderky a už jedenásty krát upozorniť na ich výnimočnosť.

Do súťaže „Líderka roka 2012“ môže byť nominovaná žena, ktorá svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregiónu, v zastupiteľstve je uznávanou osobnosťou – „líderkou“.

Kategórie, v rámci ktorých môžete nominovať ženy všetkých národností a menších žijúcich na území Slovenska

- **žena – aktivistka:** pôsobiaca v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub)
- **žena – politička:** pôsobiaca v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva,
- **žena – podnikateľka:** svoje podnikateľské aktivity realizuje na vidieku, sprostredkúva zamestnanie, vytvára pracovné príležitosti, zviditeľňuje obec a prepája komunitný rozvoj s ekonomickým rozvojom podniká na vidieku

- **žena – remeselníčka:** ovláda remeslo a odovzdáva ho mladej generácii
- **žena – seniorka:** pracuje v prospech iných i keď už má oddychovať.

Ako poznáte líderku:

- chce byť užitočná nielen svojej rodine, ale aj svojim spoluobčanom
- svoj nepokoj mení na veci prospešné okoliu
- aktivizuje ľudí okolo seba a spolu robia verejnoprospešné aktivity
- je magnetom – majákom – ťahúňom pre ďalšie nespokojné povahy
- prináša nové veci – postupy – myšlienky
- s jej pomocou sa život komunity (obce, sídliska, regiónu...) mení k lepšiemu
- jej aktivita posúva komunitu dopredu
- propaguje slovenské ľudové remeslo

Nominácie posielajte **do 30. septembra 2012** na **poštovú adresu:**

OZ VIPA SK

Kapitulská č.13

Banská Bystrica

e-mailom: vipa@vipa.sk

mbehanovska@stonline.sk

tel.: 048 4152022, 0915 446 538

Viac informácií na www.vipa.sk

Rodová rovnosť v rámci rómskej komunity

V spolupráci s pražským analytickým centrom Glopolis ako hlavným partnerom, Ekologickým klubom Gliwice a Skupinou pre práva menšín Budapešť sme sa zúčastnili projektu „Ľudské práva a genderový aspekt v rozvojovej problematike“ v rámci programu Visegrádskeho fondu. Na záver bol usporiadaný seminár k problému rodovej rovnosti v Afrike „Ženy a poľnohospodárstvo v Afrike. Nám sa táto problematika premietla, ako bezprostredný pocit z kontaktov s rómskymi ženami v okrese Košice okolie a Trebišov.“

Napriek odlišnému prostrediu a vnútorným príčinám problému z hľadiska porozumenia tejto problematiky, je možné využiť dosiahnuté poznatky navzájom u nás i v Afrike. Na základe predchádzajúcej dobrej spolupráce so samosprávou v obciach s rómskou komunitou, ktorá bola v obci prítomná počas jej histórie a nebola doteraz ovplyvnená zásahmi podnietenými využitím medzinárodných fondov sme vybrali obce Ďurkov a Brezina.

Obce obce sú vzdialené od seba viac ako 30 km a ležia mimo hlavných cestných ťahov. V každej komunite bolo distribuovaných 40 dotazníkov s dvanástimi otázkami ku ktorým bolo poskytnutých niekoľko odpovedí. Počty distribuovaných dotazníkov aj počet otázok sme konzultovali s pracovníkmi komunitného centra v Kecerovciach a o.z. Pre lepší život v Rankovciach. Pri vyplňovaní dotazníka bolo potrebné tú možnosť, ktorá najviac zodpovedala pocitom respondentky, označiť krížikom. Otázky vyžadujúce zoradenie hodnôt boli vyjadrené v číselnom poradí podľa posúdenia respondentky.

Anketa bola vykonaná v mesiacoch január – máj 2012 medzi rómskymi ženami zúčastňujúcimi sa na verejnom-prospešných prácach v obciach Ďurkov a Brezina. Problematika rodovej rovnosti v rómskej komunite bola zasaďená v našej ankete do celkového prieskumu hodnotovej orientácie rómskych žien. V sprievodných odpovediach sa nachádzali vnútorné

vzťahy preplietajúce väzbu jednotlivca s celou komunitou. Najtesnejšie vzťahy sú zjavné v spojení s najbližšou rodinou. Aj v odpovediach našej ankety je zjavné, že táto väzba stále existuje. Jej sila pretrváva hlavne na vidieku a rastie so vzdialenosťou od veľkých centier.

Rómska rodina („fajta“) žila pohromade v blízkom, doslova tesnom fyzickom kontakte, pri ktorom sa posilňoval zvláštny druh neverbálneho dorozumenia, tzv. intuitívna komunikácia. Tradičná rómska rodina je charakteristická životom v širšej veľkorodine, komunitným spôsobom života, absenciou hranice medzi súkromným a verejným, zreteľnou delbou rolí v rómskej rodine a chápaním obydľia ako dočasného, provizórneho. Rómovia považujú za svoju rodinu všetkých príbuzných a rómsky jazyk má na rozdiel od slovenčiny samostatné pomenovanie aj pre deti sesterníc či bratrancov.

V rómskej komunite je tradičná štruktúra „veľkej rodiny“, („famelija“) ktorá posilňuje funkciu muža majúceho v minulosti na starosti zabezpečenie obživy a bezpečnosti rodiny. V úzkej rodine („fajta“) spolu so svojou matkou rozhodujú prakticky o všetkých veciach týkajúcich sa rodiny. Vymaniť sa z tejto väzby vyžaduje pre ženy, aby mali viac spoločenských skúseností aj určitú dávku odvahy. Boli sme oboznámení s príbehom rómskeho dieťaťa, ktoré malo vyššie ambície a nechcelo sa v dvadsiatke vydať, tak ju uväznili v odľahlej dedine pod Slanskými vrchmi a držali ju tam

Na seminári v Americkom centre v Prahe

pokiaľ nebude súhlasiť s vydajom. Po dvoch týždňoch sa jej podarilo utiecť. Skončila vysokú školu a žije v susednej dedine, kde robí na obecnom úrade komunitnú pracovníčku. Tento príbeh sa odohral len pred tromi rokmi.

Väčší počet slobodných žien s deťmi nie je možné chápať ako uvoľnenie rodinných väzieb, pretože z hľadiska s „tesného“ spôsobu života (na vidieku) celá rodina vie, kto je otcom dieťaťa. Z tohto pohľadu je potrebné aj vidieť neochotu dávať dievčatá do škôl v meste, lebo takto strácajú prehľad. Veľký význam manželskému spolužitiu prikladajú ženy v oboch obciach. V Ďurkove sú ženy k tomuto problému otvorenejšie a ich vyjadrenia sú v súlade so všeobecne prijímaným poznatkom o temperamentnejšej povahe rómskych žien. Zvyšovanie vlastného sebavedomia u rómskych žien je prirodzeným procesom vedúcim k ďalšiemu vymaňovaniu z tradičných pút, ktoré im však v súčasnosti a v našom prostredí viac prekážajú. Uvedenie v rast s možnosťou častejších spoločenských kontaktov mimo rómskej komunity.

Väčšia dôvera v dobro ľudí v Brezine môže vyplývať aj so všeobecnou situáciou v obci. Rovnaké hodnotenie možností uplatnenia sa svojich detí v oboch obciach nemusí byť náhodné. Môže to byť spôsobené prijatím rozšírených stereotypov. Vidíme to aj v tom aké vysoké percento dôležitosti prikladajú vzdelaniu, pričom podceňujú význam remeselnej zručnosti, ktorá bola pre Rómov v minu-

losti charakteristická. Uplatnenie zručných majstrov je v niektorých oblastiach zrejme aj v dnešnej dobe. Z hľadiska súčasného sociálneho postavenia Rómov je aj pravdepodobnosť zamestnania sa ich väčšej časti pri manuálnych prácach omnoho vyššia. Aj historické skúsenosti podporujú toto tvrdenie.

Napríklad v obci Slanec gróf Štefan Forgáč zamestnával sústavne aj cigánov a doteraz v Slanci vidno, že Rómovia majú pracovné návyky, zamestnávajú sa aj mimo obce a ich správanie je kultivovanejšie v porovnaní s inými obcami. Vtedy boli hlavne robotníkmi v lese, pri výstavbe Košicko-Bohumínskej železnice, vykonávali remeslá kováčske, korytárske, plietli košíky, vyrábali štetky a pálili vápno a drevené uhlie.

Z vyššie uvedených skutočností vyplýva, že hlavnými príčinami porušovania rodovej rovnosti žien v rómskej komunite je zachovaná rodová (kmeňová) štruktúra, ktorá mala ochrannú funkciu v historických dobách ale v súčasnosti je stále viac v rozpore pri uplatňovaní sa rómskych žien v spoločnosti a konštrukcii vlastnej životnej cesty.

Ďakujeme rómskym ženám obcí Brezina a Ďurkov za ich pomoc pri realizácii ankety. Ďakujeme pracovníkom rómskeho komunitného centra v Kecerovciach a členom občianskeho združenia pre lepší život v Rankovciach za poskytnuté rady.

Nakoniec ale nie menej ďakujeme starostke obce Brezina pani Magdaléne Balogovej a starostovi obce Ďurkov pánovi Ondrejovi Valíkovi za poskytnuté informácie a rady pri realizácii ankety.

Sirupy

Předpisy na sirupy se sníženým obsahem cukru

Předpisy sirupů se sníženým obsahem cukru vycházejí z nejnovějších, ale také ze starých poznatků o dietetických a medicínálních vlastnostech nápojů vyrobených z pěstovaného i planě rostoucího ovoce, zelenin a jiných rostlinných surovin. Sirupy se sníženým obsahem cukru je třeba sterilovat nebo zahorka plnit do obalů, abychom je mohli co uchovat v dobrém stavu.

Jahodový sirup

Podle starého receptu, který šetří co nejvíce aromatické a chuťové vlastnosti zahradních i lesních jahod, provrstvíme plně zralé plody cukrem a hmotu necháme v klidu stát na chladnějším místě 3 až 4 dny. Na 1 kg jahod použijeme 0,9 kg cukru a 8 až 10 g kyseliny citrónové. Uvolněnou šťávu procedíme. Ke zbylým jahodám přidáme po scezení šťávy malé množství vody a mírným tlakem je vylisujeme. Oba podíly šťávy slisujeme, přefiltrujeme, zahřejeme až k mírnému varu a přidáme kyselinu citrónovou.

Kosmaticový sirup

Čtyři ploché vrcholíky drobných smetanově bílých kvítků bezu černého, lidově zvaných kosmatice, necháme vyluhovat ve 3 litrech mírně vroucí vody po dobu 30 minut. Vodu během varu doplňujeme. Po ukončení varu roztok přefiltrujeme přes plachetku, šťávu odměříme a opět uvedeme do varu. Na 1 litr vroucí šťávy přidáme 0,7 kg cukru a 5 g kyseliny citrónové. Po rozpuštění cukru udržujeme var ještě 10 minut. Tvořící se pěnu odstraňujeme. Po částečném vychlazení plníme sirup do láhví. Nápoje připravované z kosmaticového sirupu jsou velice lahodné a osvěžující. Při nachlazení působí mírné pocení.

Jahody – ilustračné foto www.sxc.hu

Ostružinový sirup

Ostružiny rozmačkáme a při mírném varu je zahříváme 15 minut. Potom je mírným tlakem vylisujeme. Získanou šťávu ponecháme 12 hodin sedimentovat. Vyčiřelou šťávu zahřejeme na teplotu 80°C a v 1 litru šťávy rozpustíme 0,8 kg cukru a 12 g kyseliny citrónové. Po rozpuštění cukru teplotu sirupu udržujeme ještě 10 až 15 min.

Egřeše – ilustračné foto www.sxc.hu

Sirup z angreštu a kosmatic

Tento sirup rozředěný vodou nebo sodovkou je zvlášť osvěžující. Potřebujeme 1 kg bílé nebo žluté odrůdy plně zralého angreštu, 3/4 litru vody, 1 kg cukru a 2 většičky kosmaticy – květenství bezu černého. V horké vodě nejprve rozpustíme cukr. Do mírně vroucího cukerného roztoku nasypeme angrešt a ve varu pokračujeme až do rozvaření plodů. Před ukončením varu vložíme do rozvařené hmoty kosmaticy a ve varu pokračujeme ještě 5 minut. Po této době necháme sirup mírně zchladnout a v teplostavu jej scedíme a přefiltrujeme přes řidší plachetku. Sirup plníme do sterilních láhví, které ihned zazátkujeme.

Sirup z reveně a růžových květů

Sirup z reveně a čerstvých plátků růžových květů má jemnou vůni a delikátní chuť. Je vhodný pro přípravu studených i teplých nápojů. S horkým mlékem zmírňuje potíže z nachlazení. Rozředěný chladnou vodou poskytuje v horkých a úmorných letních dnech nápoj s účinným tonikem. K přípravě tohoto sirupu použijeme 1 kg mladých reveňových řapíků, 0,75 kg cukru, 0,75 litru vody a květní plátky ze 7 až 10 červených a silně aromatických růží. Řapíky reveně oloupeme, rozkrájíme

a 20 minut povaříme za současného roztírání, aby se z nich uvolnilo co nejvíce šťávy. Roztok potom přecedíme a řapíky vylijeme. Ke šťávě z reveně přidáme cukr a růžové plátky. Směs pomalu zahřejeme a při šetrném míchání udržujeme teplotu po dobu 15 minut na 85 až 90°C. Po ukončení varu sirup přecedíme, abychom odstranili plátky růží a naplníme jej zahorka do láhve.

Šípkový sirup

Tento chutný sirup je drahocným a uznávaným zdrojem vitamínu C. Lžička sirupu uhradí značnou část doporučené denní dávky tohoto vitamínu. Se sodovkou poskytuje nápoj s pobuzujícími účinky. Šípky musí být plně zralé, zcela svěží a zdravé. K výrobě sirupu potřebujeme nejméně 1 kg šípků, 2 litry vody a 1,5 kg cukru. Šípky rozdrtíme, zalijeme 1/2 až 3/4 celkové dávky vody, rychle uvedeme do varu a vaříme 10 minut. Roztok nejprve přecedíme a potom ještě přefiltrujeme přes hustší plachetku. Na zbylé šípky nalijeme zbývající část vody a znovu je vaříme po dobu 10 minut. Roztok přecedíme a přefiltrujeme jako v prvním případě. Oba tekuté podíly slijeme dohromady. V tomto zcezeném odvaru rozpustíme veškerý cukr.

Plod šípkový ruže – ilustračné foto www.sxc.huČerešně – ilustračné foto www.sxc.hu

Třešňový sirup

Podle staršího předpisu k výrobě třešňového sirupu potřebujeme 1,5 kg tmavých třešní, 0,75 litru vody a cukr v množství podle obsahu získané šťávy. Oprané třešně rozvaříme ve vodě za neustálého míchání a současného roztírání a drcení plodů. Rozvařené třešně propasirujeme a vylijeme. Šťávu necháme sedimentovat a pak ji oddělíme od kalů. Čistou nebo i mírně zakalenou třešňovou šťávu uvedeme do slabého varu a na 0,5 litru šťávy přidáme 0,4 kg cukru a 7 g kyseliny citrónové.

Bezinkový sirup

Potřebujeme 25 květů černého bezu, které omyjeme, zbavíme drobného hmyzu a pod. a necháme 24 hodin vyluhovat ve dvou litrech studené převařené vody. Pak výluh scedíme a přidáme dva kilogramy krystalového cukru a 50 - 70 gramů kyseliny citrónové. Nemáte-li rádi konzervační přísady, pak je třeba na dva litry výluhu dát tři kilogramy cukru a za stálého míchání dřevěnou vařečkou vyčkat, až

se zcela rozpustí. Pak se přidá na špičku nože petolu a sirup se uzavře do láhví. Při smíchání se sodovou vodou vznikne osvěžující a hlavně zdravá limonáda.

Sirup z černého rybízu

Na 2,5 kg černého rybízu se nalejí 3 l vřelé vody, do které se dá 30 g kyseliny citrónové. Nechá se stát 48 hodin, 2 x denně se opatrně zamíchá. Po této době se šťáva scedí a na 1 litr šťávy se dá 1 kg cukru (krupice) a trochu Petolu. Nechá se zastudena rozpustit a jen občas se zamíchá. Láhve se před naléváním sirupu vymyjí nejen vřelou vodou, ale vypláchnou rumem, slivovicí, nebo jiným alkoholem. Ihned se zazátkují vyvařenými zátkami. Na zbylé bobule černého rybízu se znovu nalejí 2 litry vřelé vody, do které se přidá 20 g kyseliny citrónové, nechá stát 48 hodin, 2 x denně zamíchá atd. – proces se opakuje. Sirup je i z druhého zpracování výborný.

Kvety bazy čiernej – ilustračné foto www.sxc.hu

Mäta pieporná – ilustračné foto www.sxc.hu

Mátový sirup

250 g pískového cukru dáme do nádoby na plotnu a prilijeme 1,5 dl vody. Cukr mícháme, až se rozpustí a ještě 6 minut povaříme. Přidáme na špičku nože kyselinu citronovou, stáhneme s plotny a můžeme obarvit zeleným potravinářským barvivem. Necháme vychladnout a studeným nálevem zalejeme 3 – 4 snítky máty peprné v čisté lahvičce.

Jitrocelový sirup

Potřebujeme jitrocel, 1/4 l vody, 1 dl žitné, 1/4 kg pískového cukru. Omyté listy jitrocele pokrájíme a napěchujeme do litrové sklenice, zalijeme žitnou a horkou převařenou vodou. Necháme stát asi 24 hodiny. Překapanou tekutinu svaříme s cukrem a horkou naplníme do tmavé sklenice. Po vychladnutí uchováme v chladnu a temnu. Neotevřený vydrží i několik měsíců. Sirup je vhodný při onemocnění horních cest dýchacích, provázeném suchým kašlem – užívá se 1 lžička 3 × denně.

Kopřivový sirup

3 a 1/2 l vody svaříme s 3 citróny, které umyjeme a nakrájíme na kolečka. Necháme vychladnout a přidáme vršky kopřiv. Necháme 24 h vyluhovat, pak přecedíme a trochu vymačkáme. Přidáme 3 kg cukru a 5 lžiček kyseliny citrónové, zamícháme, až se cukr rozpustí. Již nevařit, nalijeme do flašek a dáme do chladna.

Žihlava – ilustračné foto www.sxc.hu

Plán činnosti OZ VIPA SK na rok 2012

Pre oblasť vidieckeho rozvoja

- Presadzovať prístup LEADER ako významný nástroj pre rozvoj vidieka – Pre územia, ktoré nezískali štatút MAS
- Pre oblasť sieťovania pre efektívnosť regiónov a poľnohospodárstva
- Vstúpiť do rokovania s Výborom NR pre pôdohospodárstvo a s MP a RV o úprave podmienok pre formovanie miestneho a regionálneho trhu pre miestnych producentov

Pre oblasť vidieckej ekonomiky a využitia miestnych zdrojov

- Predložiť MP a RV SR návrh opatrení pre zaťaženie úbytku poľnohospodárskej pôdy a naopak na využitie nevyužitých plôch na rozvoj chovu drobných hospodárskych zvierat (oviec, kôz, ...)
- Vypracovať podnet na MP RV SR k doriešeniu legislatívy predaja konečného spotrebiteľovi bez diskriminácie malých producentov.
- Predložiť MPRV SR návrh opatrení pre podporu rozvoja výroby a prezentácie regionálnych špeciálností – potravinárskych produktov, remesiel a tradícií – ako miestnych zdrojov pre rozvoj vidieckej turistiky

Pre oblasť vidieckej ekonomiky a využitia miestnych zdrojov

- Požiadat MP a RV o účasť VIPA SK na tvorbe pravidiel mechanizmu finančnej podpory Rozvoja vidieka – napísať žiadosť na ministerstvo

Na základe podnetov členov predsedníctva

Pre oblasť systémovej práce VIPA

- Vypracovať návrh zmien organizačného poriadku.
- Zorganizovať podujatia Deň vidieka a Vidiecka žena roka – Líderka

Pre oblasť inštitucionálneho rozvoja siete VIPA

- Pokračovať v získavaní členov pre OZ VIPA Osloviť organizácie zamerané na riešenie problémov vidieka s návrhom na uzatvorenie partnerskej zmluvy a zverejniť ju na internete Prepracovaný obsah partnerskej zmluvy a nový formulár a zverejniť na internete
- Priebežne monitorovať dodržiavanie partnerských zmlúv
- Prijatť opatrenia na zlepšenie komunikácie a poskytovania informácií Termín: marec 2012

Pre oblasť financovania VIPA

- Činnosť Fundraisingového výboru – sprostredkovateľsky, dohodnúť na predsedníctve

Na základe podkladov od jednotlivých výborov

- Spolupráca na rozvoji živočišnej výroby a spracovaní mlieka na vidieku
- Podporovať prezentácie slovenských remesiel aj v zahraničí.
- Internetový obchod slovenských remeselníkov
- Vypracovať zmluvné podmienky, vybaviť živnosť
- Spolupráca v rámci aktivít Platformy 4 MVO
- Komunikovať s partnermi o spoločných úlohách
- Diseminácia informácií o Reforme SPP po r. 2013
- Sledovať informácie a reagovať
- Reagovať na pripomienkové konania v rámci navrhovaných zákonov. Vypracovávať pripomienky za VIPA SK.
- Sledovať vyhlásené výzvy a písať projekty súvisiace s činnosťou VIPA SK

náš
vidiek
1-2/2012

bodka na záver

**Ak chcete poraziť byrokráciu,
urobte váš problém ich problémom**

[Murphyho zákon]